Rok III · WARSZAWA, LUTY 1947 Nr 2

WIADOMOŚCI NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

TREŚĆ:

SYTUACJA EKONOMICZNA POLSKI W GRUDNIU 1946 R.

(Na podstawie informacji Wydziału Ekonomicznego i sprawozdań miesięcznych Oddziałów).

1. Przemysł węglowy wyprodukował w grudniu 1946 r. 4.206.733 t węgla kamiennego wobec planowanych 4.094.000 t, przekraczajc tym samym państwowy plan wydobycia na ten miesiąc o 2,8%.

W porównaniu z listopadem produkcja w omawianym miesiącu spadła o 248.238 t, jednakże spadek ten przypisać należy wyłącznie mniejszej o dwa ilości dni pracy w tym miesiącu. Produkcja dzienna przekroczyła normę również o 2,8%, osiągając 182.901 t (planowano 178.000 t). W zestawieniu z przeciętną listopadową oznacza to wzrost nader pokaźny, a mianowicie o 4.703 t.

W przeciwieństwie do tego pozostawały wyniki przeciętnej wydajności na robotnikodniówkę wykazujące 1.065 dla grudnia wobec 1.068 w listopadzie. Spadek ten znów miał bezpośredni wpływ na wykonanie ogólnopolskiego planu wydajności w przemyśle węglowym, który przewidywał osiągnięcie 1.094 kg na osobę. Niedobór wyniósł w omawianym miesiącu 29 kg na osobę, odpowiada to wykonaniu 97,3% planu.

Tabela 1
Produkcja przemysłu węglowego w grudniu 1946 r.
(wg danych tymczasowych

Zjednoczenia	Planowano w t.	Wydobyto w t.	Wykonano plan w %	Wydajność na rob-dniówkę w kg	Planowana wydajność	Wykonano %
Ogółem . .	4.094.000	4.206.733	107,8	1,065	1,094	97,3
w tym:						
Katowickie .	402.500	453.333	112,6	1,241	1,240	100,1
Dąbrowskie .	437.000	480.237	109,9	0,385	0,900	109,4
Bytomskie. .	345.000	366.657	106,3	1,127	1,175	95,9
Mikołowskie.	161.000	169.671	105,4	1,123	1,310	85,7
Krakowskie .	207.000	214.646	103,7	0,856	0,875	97,8
Chorzowskie	483.000	500.131	103,5	1,334	1,390	96,0
Rudzkie. . .	483.000	494.730	102,4	1,269	1,315	96,5
Zabrskie . .	414.000	418.667	101,1	1,171	1,220	96,0
Gliwickie . .	437.000	437.033	100,0	1,043	1,137	91,7
Rybnickie . .	460.000	431.360	93,8	1,057	1,055	100,2
Dolnośląskie	264.500	240.268	90,8	0,574	0,645	83,0

Co do innych produktów przemysłu węglowego, wg danych tymczasowych Zjednoczeń: Bytomskiego, Chorzowskiego, Rudzkiego i Dolnośląskiego wyprodukowano w grudniu: 24.153 t brykietów, 122.739 t koksu, 988 siarczanu amonu, 4.179 t smoły, 1.253 t benzolu surowego, 12 t naftalenu i 73 t paku.

Plan załadunku węgla przewidywał na grudzień wywiezienie z kopalń ogółem 2.748.860 t, w miesiącu tym wywieziono 2.774.203 t, wykonywując tym samym plan w 100,9%. Świadczy to o coraz bardziej wzrastającej sprawności naszej komunikacji kolejowej, która obecnie mimo cięższych, z powodu mrozów, warunków transportu potrafiła wykonać plan z nadwyżką, gdy w miesiącach jesiennych pełni planu nie osiągano.

Dostawy materiałów dla przemysłu węglowego, za pośrednictwem Centrali Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Węglowego, za ostatni kwartał 1946 r., mimo pewnego osłabienia w miesiącu sprawozdawczym, wykazywały ogólną tendencję rozwojową. Gdy bowiem w październiku 1946 r. dostawy te wyniosły (w tys. zł) 355.283, w listopadzie wzrosły do 418.582, w grudniu utrzymywały się na wysokości 400. 640 tys. zł.

Wartość zafakturowanych dostaw drzewa dla przemysłu węglowego wyniosła w październiku 61.088.000 zł, we wrześniu 74.247.000 w sierpniu 255.004.000. W październiku 46 r. Centrala Dostaw dostarczyła ogółem 104.953.697 m^3 drewna, w tym 80.674.160 m^3 kopalniaków, 5.570.946 m^3 tarcicy handlowej, 18.714.591 m^3 tarcicy własnej:

Według prowizorycznych danych Centrali Zbytu Prod. Przem. Węgl. listopadowa sprzedaż węgla i koksu za pośrednictwem tej Centrali wyniosła ogółem 3.402.968,9 t węgla i 281.233,5 t koksu. Cyfry te obejmują sprzedaż w kraju: 2.284.263,2 t węgla i 150.723,3 t koksu oraz eksport, który wyniósł: 1.118.705,7 t węgla (w tym do ZSRR — 884.291,5 t) i 130.509,2 t koksu (w tym 17.977,3 t do ZSRR). W związku z powyższym zadłużenie przemysłu węglowego w Narodowym Banku Polskim uległo poważnej obniżce.

Obecnie możemy już podsumować wyniki osiągnięcia górnictwa węglowego za cały rok 1946. Ogółem wydobyto w r. 1947 47.288.006 t. Państwowy plan produkcyjny na r. 1946 przewidywał wydobycie 46.000.000 t, a więc plan ten został w omawianym roku zrealizowany w 102,8%. Również wykonany został plan załadunku węgla na r. 1946, wywieziono bowiem 32.948.279 t wobec planowanych 32.433.344 t. Rezultat ten odpowida 101,6% wykonania planu.

Na zakończenie wspomnieć należy o ważnym posunięciu w kierunku uproszczenia organizacji omawianego przemysłu. Na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 października 1946 r. istniejące dotychczas dwa Zjednoczenia Przemysłu Węglowego: Krakowskie i Mikołowskie z dniem 1 stycznia 1947 r. zostały scalone w jedno „Jaworznicko-Mikołowskie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego" z siedzibą w Mysłowicach. Nowe Zjednoczenie obejmuje wszystkie kopalnie i zakłady pracy podległe wspomnianym wyżej Zjednoczeniom wraz z kopalnią „Silesia" z Rybnickiego Zjednoczenia P. W., w łącznej liczbie 13 kopalń, 7 elektrowni i 5 cegielni.

W ten sposób polski przemysł węglowy z dniem 1 stycznia 1947 r. będzie zorganizowany w dziesięciu zjednoczeniach.

2. Przemysł hutniczy. Produkcja hutnictwa żelaznego przekroczyła plan grudniowy odnośnie wszystkich artykułów z wyjątkiem surówki, wykazującej 2% niedoboru. Należy przy tym zaznaczyć, że wobec ograniczonych technicznie możliwości przepustowych walcowni produkcja surówki została celowo ograniczona poniżej możliwości wytwórczych tego artykułu.

W porównaniu z miesiącem poprzednim widoczny jest spadek wytwórczości tej gałęzi hutnictwa, w znacznym stopniu uzasadniony mniejszą w miesiącu sprawozdawczym ilością dni roboczych.

Tabela 2

Produkcja hutnictwa żelaznego w grudniu 1946 r.

Wyszczególnienie	Planowano w t.	Wyprodukowano w t.	Wykonano plan w %
Koks	76.400	79.459	104
Surówka	56.790	54.434	98
Stal surowa	98.423	103.730	110
Wytwory walcowane	66.796	69.633	104
Rury, odkówki, odlewy	10.173	12.377	100—145

Średnia produkcja dzienna najważniejszych grup materiałowych hutnictwa żelaznego wykazała w grudniu spadek dziennej produkcji

koksu o 101 t i surówki o 157 t, natomiast zwyżką dziennego wytwarzania stali surowej o 167 t.

W ostatnim miesiącu roku gospodarczego 1946 należy spojrzeć wstecz, by zsumować wyniki pracy poszczególnych miesięcy i porównać je z rokiem ubiegłym. Tego rodzaju porównanie odnośnie hutnictwa żelazneog przedstawia:

Tabela 3.

Produkcja hutnictwa żelaznego w ciągu 11 miesięcy 1946 r.
(w tonach)

Wyszczególnienie	Produkcja w r. 1945 (II — XII)	Produkcja w r. 1946 (I — XI)	Produkcja planowana w r. 1946 (I—XI)	% wykonania planu 1946
Koks	.	926.003	876.000	106 %
Surówka	228.249	727.000	675.950	108 %
Stal surowa	495.029	1 217.457	1.078.230	111,5%
Wyroby walcowane	331.514	801.000	781.244	.
„ kute, pras. i przetw.	60.017	164.890	134.041	.
Odlewy żeliwne	13.548	40.203	30.090	.

Zbyt wyrobów hutnictwa żelaznego w październiku 1946 r. wg danych Centrali Żelaza i Stali pod kątem widzenia wartości wyniósł 1.109.593.868 zł, z czego po cenach komercyjnych — 116.385.058 zł. Eksport październikowy osiągnął kwotę zł. 41.564.063.—

Hutnictwo żelazne dostarczyło w listopadzie 1946 r. ogółem 132.984,3 t swoich wytworów. Najpoważniejszymi odbiorcami były następujące urzędy i zarządy przemysłowe:

Ministerstwo Komunikacji.
Zjedn. Przem. Taboru i Sprzętu Kolejowego.
Centr. Zarząd Przemysłu Węglowego.
Zjednocz. Przem. Pol. Fabr. Drutu i Gwoździ.
Zjednocz. Przem. Śrub, Nitów i Części Kutych.
Międzyhutnicze.

Tabela 4 przedstawia porównawczo wyniki zbytu żelaza w okresach 1 — VIII 1946 r. i VIII — XII 1945 r. Widoczny jest znaczny, przeszło 2½-krotny wzrost zbytu w r. 1946 w zestawieniu z rokiem 1945, przy czym szczególnie wielka jest zwyżka dostaw dla przemysłu państwowego i instytucyj państwowych. Niemały natomiast spadek wykazuje eksport, z uwagi na to, że wywóz żelaza ustąpił pilniejszym potrzebom krajowym; ze względów dewizowych stan ilościowy eksportu (w liczbach bezwzględnych) utrzymuje się na odpowiednim poziomie.

W związku ze spadkiem omawianego eksportu uległa zwiększeniu ilość wysyłek krajowych wytworów hutnictwa żelaznego, do czego przyczynił się również spadek remanentów na składach hut, z 85.332 t w maju 1946 r. do 55.945 t w październiku 1946 r.

Tabela 4

Zbyt żelaza w okresie I — VIII 1946 r.
w porównaniu z r. 1945

Odbiorcy	VIII—XII 45 w tonach	I—VIII 46 w tonach
Ministerstwo Komunikacji	33.926	81.189
Instytucje państwowe	4.090	12.924
Samorząd	1.275	1.294
Przemysł państwowy	56.438	226.176
„ węglowy	8.834	44.239
„ prywatny	5.868	13.284
Dystrybucja krajowa	31.495	61.275
Eksport	55.262	60.621

Zaopatrzenie hutnictwa w surowce i złom nie nasuwało w miesiącu sprawozdawczym większych zastrzeżeń. Dostawy w listopadzie osiągnęły wartość ogółem 408/m zł. Jeżeli chodzi o poszczególne grupy surowcowe — dostawy węgla i koksu utrzymały się naogół na poziomie ostatnich 2-ch miesięcy. Za to jakość wciąż jeszcze napotyka na zarzuty. Zbyt wielka jest wciąż w dostarczanym węglu i koksie zawartość kamienia, miału, popiołu i wody. Stwierdzono wypadki, że węgiel zawierał ponad 28% popiołu i ponad 22% wody.

W grudniu 1946 r. dostawy zaopatrzenia hut zamknęły się według danych nieostatecznych, sumą 387 mil. zł., co zostało spowodowa-

ne zmniejszonymi w okresie zimowym dostawami rud zagranicznych.

Wskutek wykonania umowy polsko-węgierskiej spadł import rudy. Łącznie dostarczono hutom ca 104.000 t, w tym 48.000 t rud szwedzkich, 35.000 t rud krajowych wraz z wypałami i odpadkami oraz 20.500 t rud ze składowisk.

Z uwagi na warunki klimatyczne przewidywane jest ograniczenie transportów rud zagranicznych, wzrost natomiast dostaw krajowych (ze składowisk). Zgromadzone na ten cel zapasy w Zabrzu wynosiły na dzień 1 grudnia 1946 r. 65.000 t rudy. Zawarcie umowy handlowej polsko-francuskiej pozwoliło na sfinalizowanie dostawy 50.000 t rud północno-afrykańskich. Wzrosły dostawy złomu metalowego (520 t), zmniejszeniu uległy dostawy metali kolorowych (1.030 t). W listopadzie nadszedł transport 2.600 t miedzi w ramach dostaw UNRRA.

W dziedzinie artykułów technicznych odebrano już pierwszy transport omawianych w poprzednim miesiącu zakupów czechosłowackich, otrzymano mikromierze z Szwajcarii, zawarto umowy z Francją i Szwajcarią o dostawę szeregu niezbędnych artykułów. Ogólny obrót działu zakupów technicznych osiągnął kwotę 71 milionów zł.

W dziedzinie artykułów chemicznych zaopatrzenie było naogół zadowalające, z wyjątkiem wciąż jeszcze brakującego kwasu solnego, farb olejnych i pokostu.

Centrala Złomu dostarczyła w listopadzie 37.086 t złomu żelaznego wartości 23.117.000 zł, nadto 7.238 t żeliwnego wartości zł 10.311.000 i 848 t złomu metalowego wartości zł 4.641.000.

Zatrudnionych w hutnictwie żelaznym było w listopadzie 73.707 pracowników fizycznych i 8.564 umysłowych, czyli o 2.159 osób więcej (z tej liczby 2.036 przypada na fizycznych, 123 na umysłowych).

3. Hutnictwo cynkowe wykazało również pewien nieznaczny spadek produkcji wywołany mniejszą w grudniu ilością dni roboczych (okres świąteczny).

W końcu grudnia 1946 r. w hutnictwie cynkowym było zatrudnionych 11.241 pracowników fizycznych i 1.399 umysłowych.

Zbyt produkcji wyrobów cynkowych w listopadzie przedstawiał się jak następuje: 3.204 t cynku (w tym eksport do: ZSRR — 1.219 t i do Szwecji 700 t); 2.892 t blachy cynkowej (w tym eksport do ZSRR: 400 t, do Argentyny—100 t oraz drobniejsze ilości tego produktu do innych krajów). Zbyt krajowy kwasu siarkowego objął 8.275 t, a całkowity zbyt siarki elementarnej 589 t, z czego 270 t eksportowano do ZSRR. Ołowiu handlowego sprzedano w kraju 528 t, a ogólny zbyt minii i glejty ołowianej wyniósł 198 t, z czego 54 t wywieziono do Szwecji a 114 t do Danii.

Tabela 5
Produkcja hutnictwa cynkowego w grudniu 1946 r.

Wyszczególnienie	Planowane w tonach	Wykonane w tonach	Wykonanie planu
Rudy cynku surowe .	52.300	55.932	106,9%
Piryt	1.840	2.192	119,1%
Koncentraty cynku . .	9.620	9.171	95,3%
Kwas siarkowy 100% .	8.615	9.435	109,5%
Siarka	1.000	675	67,5%
Cynk	5.398	5.469	101,3%
Blacha cynkowa . . .	2.375	2.389	100,6%
Ołów rafinowany . .	735	850	115,6%
Kadm	10	10,2	101,6%

Polski przemysł cynkowy organizacyjnie należy do Zjednoczenia Metali Nieżelaznych. W ostatnim kwartale 1946 r. nie wykonał on planu w niektórych asortymentach ze względu na brak fachowych robotników i szereg trudności technicznych. Prawdopodobnie w 1947 r. ulegnie likwidacji produkcja pyłu cynkowego (brak zapotrzebowania).

W omawianym okresie nie wykonano dwóch zamówień zagranicznych z powodu braku dyspozycji wysyłkowych (do Węgier) lub braku wagonów szerokotorowych (do Z.S.R.R.). Również nie dostarczono odbiorcom pewnych ilości wyrobów ołowianych na skutek niepotwierdzenia otwartych akredytyw przy dostawach zagranicznych lub braku przedpłaty ze strony odbiorców krajowych.

4. Paliwa płynne. W listopadzie 1946 r. wydobycie ropy wyniosło 9.947,7 t, a więc o 368,6 ton mniej niż w miesiącu poprzednim. Przyczynami tego spadku były: z jednej strony mniej dni roboczych w omawianym miesiącu, z drugiej—częściowa w tym miesiącu nieczynność kopalń w Tyrowie Solnej.

Okoliczności te wpłynęły ujemnie na wysokość produkcji dziennej, która w miesiącu sprawozdawczym wyniosła 331.590 kg na dobę wobec 332.785 kg w miesiącu poprzednim, czyli o 1195 kg mniej. Przeciętna dzienna wydajność jednego odwiertu osiągała 141 kg, miesięczna—4.235 kg. Ilość otworów w eksploatacji ropy

Tabela 6.

Wydobycie i ilość otworów w przemyśle naftowym.

Miesiąc	Ilość otworów w produkcji	Produkcja ropy	Produkcja gazoliny	Produkcja gazu	Ilość otworów w wierceniu	Ilość metrów uwierconych
		ton	ton	tys m³		
październik	2.351	10.316	299	13.163	58	3 204
listopad	2.350	9948	316.8	13.414	57	3.130

wyniosła w listopadzie 2.350, a więc o 1 mniej w porównaniu z październikiem.

Uzyskano nową produkcję ropy w jednym otworze nowym w Turzepolu i trzech pogłębionych w Mokrem. Od początku roku nawiercono nową produkcję w 76 otworach, z tego było 35 otworów nowych, 38 pogłębionych i 3 rozbudowanych. Z odwiertów tych wydobyto ogółem 8.441,9 t, a więc nowa produkcja stanowi 7,8% całkowitego wydobycia.

W miesiącu sprawozdawczym wydobyto ogółem 13.414.322 m³ gazu ziemnego, czyli o 251.000 m³ więcej w porównaniu z październikiem. W wyłącznej eksploatacji gazu znajdowało się 50 otworów. W październiku przerobiono 5.251.702 m³ gazu, otrzymując 316.884 kg gazoliny i 57.139 kg gazu płynnego. W tym okresie rafinerie nafty przerobiły 12.451 t ropy i 3.362 t półproduktów, otrzymując 10.516 ton produktów gotowych.

Działalność wiertnicza była w listopadzie 1946 r. nieco mniej intensywna. W porównaniu z 58 otworami w wierceniu z miesiąca poprzedniego, w miesiącu omawianym znajdowało się w wierceniu 57 otworów, w tym 14 — w wierceniu eksploatacyjnym, 12 — pogłębionym, 15 — poszukiwawczym, 16 — rozbudowy pola. Przeciętny postęp wiercenia na jeden żuraw wyniósł w listopadzie 55 m wobec 55,2 w październiku (we wrześniu natomiast zaledwie 54,7 m).

Importowano z ZSRR 16.054 produktów naftowych i 8494.140 m³ gazu ziemnego oraz 1.108 t benzyny syntetycznej (wzamian za eksport nasz benzolu do radzieckiej strefy okupacyjnej w Niemczech), a więc nieco mniej (o 957 t) produktów naftowych, znacznie więcej natomiast — gazu ziemnego (o 1.037.160 t) i benzyny syntetycznej (o 607 t) niż w październiku. Z Węgier sprowadzono 1197 t produktów naftowych i 3998 t ropy (odpowiednie cyfry dla października: 100 t i 41 t), z Rumunii zaledwie 13 ton ropy (awizowano rafinerii w Jaśle nadejście 8.000 t ropy z tego kraju), z UNRRA otrzymano 12.127 t produktów naftowych.

Ekspedycja produktów naftowych na kraj wyniosła w październiku 41.288 t, a więc zaledwie o 678 t mniej niż w miesiącu poprzednim.

Łączne sprzedaże paliw płynnych i smarów w październiku wykazały wzrost ca 10% w stosunku do września (40.104 — październik, 36.447 — wrzesień). Jeżeli chodzi o poszczególne produkty, należy podkreślić wzrost sprzedaży benzyny o ca 2.000 t (polepszenie sytuacji odnośnie cystern) i o tę samą cyfrę — ropy oświetleniowej, spadek natomiast popytu na olej gazowy (o ca 1300 t), spowodowany kończeniem się akcji traktorowej.

Najpoważniejszym konsumentem paliw płynnych i smarów było rolnictwo — 19,6% całości (olej gazowy i nafta), przemysł — 20,2% całości (smary stałe, oleje smarowe, asfalt, parafina i wazelina), oraz instytucje państwowe — 18,9% (benzyna). W konsumcji przemysłowej przodują przemysły: chemiczny (15,4%), spożywczy (15,2%), węglowy (11,2%) i włókienniczy (9,5%). W omawianym miesiącu wzrósł znacznie utarg z omawianych sprzedaży (913.361.000 zł, we wrześniu 699.070.000) spowodowany nie tylko wspomnianą wyżej 10%-wą zwyżką sprzedaży produktów, lecz także zarządzoną z dniem 1 października 1946 r. zwyżką cen sztywnych benzyny oraz wzrostem utargu ze sprzedaży komercyjnych (100 mil. zł).

5. Przemysł chemiczny wykazał w grudniu 1946 r. pewien spadek produkcji, spowodowany trudnościami surowcowymi, przede wszystkim jednak okresem świątecznym, który prócz zmniejszenia dni roboczych wpłynął również obniżająco na wydajność pracy, a także falą mrozów.

Spadek produkcji nie objął wszystkich artykułów przemysłu chemicznego. Niektóre z nich bowiem wykazały w miesiącu sprawozdawczym zwyżkę w porównaniu z listopadem; należy do nich przede wszystkim bardzo waż-

ny dla rolnictwa azotniak, ważny również dla produkcji nawozów sztucznych kwas siarkowy oraz wielkie znaczenie mająca dla włókiennictwa soda kaustyczna. Wzrosła również produkcja wytworów benzolowych, sody amoniakalnej, ultramaryny, tarcz ściernych oraz materiałów wybuchowych. Dzięki otrzymaniu w ostatnim miesiącu 15 t silicium carbid zapewniony jest dalszy rozwój produkcji tarcz ściernych, przybycie zaś 22 t saletry sztucznej ze Szwecji umożliwiło dalszą produkcję lontów prochowych. Wytwórczość materiałów wybuchowych pokryła w omawianym miesiącu pełne zapotrzebowanie przemysłu węglowego. Spadła natomiast produkcja takich artykułów przemysłu chemicznego, jak superfosfaty, tlen, biel cynkowa, farby olejne i lakiery, elektrody węglowe, produkty smołowe, karbid, mydła, obuwie gumowe, opony i dętki.

Tabela 7

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu chemicznego (w tonach)

Wyszczególnienie	Miesiące 1946 r. XI	Miesiące 1946 r. XII	Wykonanie planu z XII 1946
Produkty smołowe . .	11.413,2	10.180,3	77,7%
,, benzolowe .	2.292,0	2.402,6	117,4%
Elektrody węglowe . .	606,8	505,2	83,4%
Mat. wybuch. i prochy	792,7	811,7	119,2%
Barwniki organiczne .	271,0	124,8	113,3%
Farby olejne i lakiery	211,8	191,2	—
Biel cynkowa.	535,5	447,9	117,8%
Ultramaryna	16,1	22,5	75,0%
Kwas octowy czysty .	24,0	35,6	178,0%
Azotniak	6.197,3	7.488,0	84,6%
Superfosfat.	10.868,0	7.719,1	46,1%
Tlen (w tys. m³) . . .	271,7	224,7	157,5%
Kwas solny	305,1	342,0	202,8%
,, siarkowy. . . .	2.618,4	2.797,6	167,0%
Amoniak	1.764,0	1.605,5	89,3%
Karbid	4.058,9	3.403,7	79,8%
Soda amoniakalna . .	7.655,0	7.580,5	104,5%
Soda kaustyczna . . .	1.720,2	1.847,4	123,9%
Mydło do prania i toal.	410,0	—	—
Obuwie gumowe . . .	142,5	128,5	25,6%
Opony i dętki	169,3	126,4	row. 37,8% sam. 42,2%
Tarcze ścierne	22,1	23,1	135,9%

Podnieść należy, że trudności produkcyjne nadal są znaczne, przede wszystkim z uwagi na ciągły jeszcze brak niezbędnych surowców i półfabrykatów, niedostateczną nadal ilość cystern do przewozu smoły surowej, przerwy w dostawie prądu, niedostateczną wciąż jakość dostarczanego węgla, psucie się maszyn i t. p.

Omówione wyżej poważne trudności przemysł chemiczny dotychczas przezwycięża nader pomyślnie.

Jako bardzo dodatni przejaw dynamiki omawianego przemysłu należy powitać fakt uruchomienia w miesiącu sprawozdawczym szeregu nowych działów produkcji. Tak więc w Jaworznie rozpoczęto produkcję kalitu i chlorku potasu, w Muchoborze Wielkim uruchomiono acetylenownię, w fabryce „Gentleman" rozpoczęto produkcję nici gumowych, a w zakładach firmy Schweikert — taśmy zgrzeblarskiej, której dotychczas w Polsce nie produkowano. W fabrykach b. firmy Spiess uruchomiono oddział ergosterolu. Firma Scott and Browne rozpoczęła produkcję bismutum subnitricum. Za duży sukces uważać należy pełne pokrycie zapotrzebowania naszego przemysłu węglowego na materiały wybuchowe, co umożliwiło przemysłowi węglowemu przekroczenie planowanego wydobycia węgla w 1946 r.

6. Przemysł włókienniczy. Poniższa tabela ilustruje rozmiary produkcji włókienniczej w ostatnich dwóch miesiącach 1946 r.

Tabela 8

Produkcja przemysłu włókienniczego (w tys. ton)

Rodzaj produkcji	Listopad	Grudzień
Przędza ogółem	8,1	7,2
w tym:		
bawełniana	4,7	4,4
wełniana	1,9	1,5
włókien łykowych	1,5	1,3
Tkaniny ogółem:		
w tym:		
bawełniane	3,6	2,9
wełniane	1,4	1,3
jedwabne	0,2	—
włókien łykowych	1,4	1,4

Zarówno w przędzy, jak i w tkaninach, miesiąc grudzień wykazuje w porównaniu z poprzednim miesiącem lekki spadek produkcji usprawiedliwiony większą ilością świąt w grudniu.

Opierając się na artykule ob. Cz. Bąbińskiego („Przegląd Włókienniczy" Nr 1 z 1947 r.) możemy zorientować się w produkcji włókienniczej IV kwartału 1946 r. w porównaniu z latami przedwojennymi. Przyjmując wielkość produkcji w 1937 r. = 100 dochodzimy do wniosku, że wielkość produkcji przemysłu bawełnianego w ostatnim kwartale 1946 r. wyniosła

74% tkanin obliczonych w metrach i 85,5% tkanin wyrażonych wagowo. Jeśli chodzi o przemysł wełniany to w tym okresie wyprodukowano 61% tkanin w metrach i 66% tkanin wyrażonych wagowo w stosunku do produkcji 1937 r.

Wartość produkcji włókienniczej w IV kwartale 1946 r. wyniosła 215 mil. zł. przedwojennych.

W końcu sierpnia 1946 roku Ziemie Odzyskane zatrudniały 22% wszystkich włókniarzy, których wartość produkcji osiągnęła 16% wartości produkcji włókienniczej całej Polski. Przejęto na Zachodzie 250 fabryk poniemieckich, z których, po komasacji, uruchomiono 185 Średnia koncentracja przemysłu włókienniczego na Ziemiach Odzyskanych jest niższa niż w Polsce Centralnej. Zakłady na Ziemiach Odzyskanych mają największy procent uczniów, a normy wydajności pracy są niższe niż na dawnych ziemiach. Do tej pory jest wyzyskane zaledwie 50% zdolności wytwórczych fabryk położonych na zachodzie. Największą pozycję w tym przemyśle zajmują: produkcja włókien łykowych i bawełny. Włókna łykowe nie posiadają dostatecznej bazy surowcowej w kraju. Celem usunięcia tego stanu rzeczy należałoby na zachodzie objąć zasiewami lnu i konopi około 40.000 ha zamiast obecnych 9.000 ha.

Państwo ma zamiar wybudować największą w Polsce fabrykę wełnianą w Zielonej Górze, uruchomić, największy zakład dziewiarski w Legnicy oraz zmontować w Gorzowie fabrykę sztucznego włókna syntetycznego (perlonu i furonu).

7. Przemysł drzewny. Ilość czynnych zakładów w przemyśle drzewnym pozostała w listopadzie bez zmiany w porównaniu z październikiem, przy nieznacznym wzroście stanu zatrudnienia z 14.408 osób na 14.645.

Ogólna wartość produkcji w listopadzie spadła o 10,2% ,jak to wykazuje poniższa tabela.

Spadek produkcji w dziale wyrobów budowlanych wyniósł przeszło 50%, jako skutek sezonowego zmniejszenia nasilenia robót budowlanych. Również spadkiem były objęte wyroby różne, z powodu nasycenia rynku galanterią drzewną, oraz działy wyrobów szkolnych, sportowych i mebli giętych i stołowych.

Wzrosła natomiast w listopadzie rb. wartość produkcji w dziale surowej obróbki drzewa,

Tabela 9

Wartość produkcji przemysłu drzewnego (w tys. zł. wg cen 1939 r.)

Rodzaj produkcji	Październik	Listopad
Surowa obróbka drewna	636	663
Dykta i kleiny	96	98
Wyroby gięte	590	586
Meble stołowe	3.135	2.886
Wyroby budowlane	953	463
„ kołodziejskie	22	40
„ bednarskie	95	127
szkolne i sportowe	249	227
różne	101	86
Razem	5.877	5.276

dykt i oklein, wyrobów kołodziejskich i bednarskich, gdyż dało się zauważyć wzrost zapotrzebowania na opakowania ze strony przemysłu chemicznego i spożywczego. Ilościowy i jakościowy podział wytwórczości przemysłu drzewnego ilustruje następujące zestawienie.

Tabela 10

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu drzewnego

Artykuł	Jednostka	Październik	Listopad
Deski	m³	5.732	6.039
Skrzynki	szt.	93.331	56.238
Dykty	m³	91	96
Stoły rozsuwane	szt.	1.732	1.461
„ biurowe	„	1.634	2.144
Krzesła zwykłe	„	8.097	7.415
„ gięte	„	50.844	48.942
Szafy	„	1.226	2.011
Biurka	„	1.184	1.023
Pokoje stołowe	komplety	25	27
Fotele	szt.	545	641
Łóżka	„	369	35
Tapczany	„	158	164
Ławki		1.414	1.389
Beczki		3.681	5.274
Kredensy	„	1.114	1.311

Wzrost produkcji w porównaniu z październikiem wykazały poniżej wymienione artykuły: deski, jako wynik przetarcia większej ilości kloców sezonowych, celem przygotowania większego zapasu desek suchych, dykty, w związku ze zwiększonym zapotrzebowaniem w końcu sezonu budowlanego; stoły biurowe o 31%, szafy o 64%, fotele o 18%, kredensy o 18%, tapczany o 37%, oraz niewielki wzrost (o 4%) komplety stołowe, co było spowodowane oddaniem do użytku większej ilości lo

kali odbudowanych lub nowowzniesionych. Inne rodzaje mebli (stoły rozsuwane, krzesła zwykłe i gięte, biurka i łóżka) były produkowane w zmniejszonej ilości, zapewne, skutkiem nasycenia rynku tymi artykułami. Spadek produkcji ławek i skrzyń ma charakter raczej przejściowy.

Na rynku w dalszym ciągu odczuwa się dotkliwy brak drewna suchego. W ramach akcji „przemysł dla wsi" państwowy przemysł drzewny dostarczył swych wytworów zaledwie za 2 mil. zł, gdyż organizacje spółdzielcze nie sprecyzowały swych zamówień. W eksporcie mebli do Anglii w listopadzie wysłano 11.144 krzeseł bukowych, 9.920 krzeseł dębowych, 184 kredensy i 141 kompletów sypialnych na łączną sumę 16 mil. zł. Wpływają dalsze zamówienia zagraniczne z Irlandii, Holandii i Belgii. Jakość polskich mebli jest uznawana na rynkach zagranicznych za dostateczną. Ponieważ meble zajmują dużo miejsca w transporcie, armatorzy pobierają opłaty od kubatury, a nie od wagi, co stanowi duże utrudnienie.

8. **Przemysł spożywczy.** Państwowy przemysł spożywczy (C.Z. P.P.S.) zwiększył na ogół w listopadzie nieznacznie (o 1,5%) wartość swej produkcji. Niektóre rodzaje tego przemysłu wykazały niewielki nawet spadek w granicach 1,2—12,5%; do nich należały przemysły: konserwowy, olejarski, ziemniaczany oraz namiastek spożywczych. Wzrost wartości produkcji (1,7—18%) natomiast wykazały grupy: chłodnicza, drożdżowa, piwowarska i winiarska.

Poniższa tabela ilustruje rozwój produkcji przemysłu spożywczego w październiku i listopadzie 1946 r.

Tabela 11

Wartość produkcji przemysłu spożywczego (w tys. zł. wg cen 1939 r.)

Rodzaj przemysłu	październik	listopad
Chłodniczy	403,9	411,0
Cukierniczy	3.011,0	3.554,0
Drożdżowy	744,0	811,0
Konserwowy	2.785,6	2.436,0
Olejarski	1.245,6	1.231,0
Piwowarski	2.335,0	2.728,0
Surogatów kawowych i namiastek spożywcz.	3.084,2	2.639,0
Winiarski	945,6	1.054,0
Ziemniaczany	1.778,4	1.723,0
Razem:	16.333,3	16.587,0

Ilość zakładów wytwórczych w przemyśle spożywczym wynosiła: czynnych: w listopadzie 278 (w październiku 268), nieczynnych w listopadzie 117 (w poprzednim miesiącu 121). Stan zatrudnienia obejmował 24.911 osób (w październiku 24.728).

Interesujące dane liczbowe przemysłu spożywczego przedstawia następna tabela.

Tabela 12

Rozmiary produkcji państwowego przem. spożywczego

Przemysł	Jedn.	Październ.	Listopad
Chłodniczy	m^2	24.371,0	25.032,0
lód sztuczny	,,	66,0	20,0
Cukierniczy: cukierki	ton	621,0	638,0
pieczywo cukiernicze	,,	48,0	80,0
czekolada, kakao	,,	100,0	79,0
makaron	,,	517,0	487,0
inne wyroby cukiernicze	,,	—	32,0
namiastki i przyprawy	,,	6,5	8,0
Drożdżowy: drożdże i pasta	,,	428,5	479,0
Konserwowy: owoc.-jarzyn.	,,	2.126,0	2.0[illegible]1,0
mięsny	,,	995,0	925,0
rybny	,,	488,0	122,0
Olejarski: przerób nasion	,,	531,0	1.137,0
margaryna	,,	173,6	98,0
mydło i proszek	,,	89,5	54,0
Piwowarski: piwo	hl.	50.139,0	59.163,0
lemoniady i wody gazowe	,,	1.698,0	2.110,0
Surogaty i namiastki spożyw.			
mieszanka kawowa	ton	1.329,0	1.114,0
namiastki i przyprawy	,,	51,2	57,0
palenie kawy ziarnistej	,,	39,6	73,0
owoce i jarzyny suszone	,,	35,6	28,0
Winiarski: wina i soki	hl.	222,6	2.282,0
ocet	,,	427,1	4.644,0
musztarda	ton	27,7	22,0
konserwy owoc. i warzyw.	,,	22,6	33,0
moszcze	,,	—	—
Ziemniaczany: mączka	,,	4.960,0	2.675,0
syrop	,,	5,0	864,0
inne przetw. ziemniaczane	,,	2.549,0	2.500,0
marmelada	,,	4,0	18,0

Analizując tę tabelę stwierdzamy, że w przemyśle chłodniczym w listopadzie wystąpił wzrost o 3% powierzchni chłodnej, podczas gdy produkcja lodu sztucznego obniżyła się o 69% w związku z sezonowym zmniejszeniem się zapotrzebowania na ten artykuł.

W przemyśle cukierniczym nastąpił wzrost produkcji o 3% i pieczywa o 67%, natomiast obserwujemy spadek produkcji czekolady i kakao o 21% oraz makaronu o 6%. Zmniejszenie produkcji czekolady i przetworów z niej spowodowane było ograniczeniami Ministerstwa Aprowizacji i Handlu, na którego zlecenie te

artykuły są produkowane. Spadek produkcji makaronu nastąpił wskutek zmniejszenia dostaw mąki do przeróbki przez wojsko.

Wytwórczość drożdży wzrosła o 12% w wyniku sfinalizowania umowy z Z.S.R.R. na eksport tego towaru.

We wszystkich działach przemysłu konserwowego w listopadzie nastąpił spadek wywołany częściowo trudnościami w dostawach surowców i brakiem opakowań hermetycznych (puszek i słojów).

Przetwórstwo rybne zmalało o 72% z powodu zmniejszonego importu ryb oraz słabych połowów własnych (długotrwałe sztormy jesienne).

Przemysł olejarski — w dziale przeróbki nasion — wykazał wzrost o 114%, spadła natomiast produkcja margaryny o 44% oraz mydła o 40%. Spadek produkcji margaryny tłumaczy się brakiem importu tłuszczów utwardzonych oraz materiałów pomocniczych (mrówczan niklu).

Jeśli chodzi o przemysł piwowarski, to na obszarze Polski znajduje się obecnie 120 browarów, z których 7 fabryk mają zdolność produkcyjną ponad 100 tys. hl rocznie. Do największych browarów na ziemiach dawnych należą browary: w Żywcu, Okocimiu, Tarnobrzegu i Ciechanowicach, a na Ziemiach Odzyskanych: we Wrocławiu, Elblągu, Szczecinie i Gdańsku. Ponadto pracuje 14 browarów większych (50—100 tys. hl), 24 średnie (15—50 tys. hl) oraz 75 małych browarów. Cały polski przemysł piwowarski wyprodukował w ciągu 11 miesięcy 1946 r. około 1 mil. hl piwa. Słabą stroną tego przemysłu są niewielkie krajowe zbiory chmielu (60 tys.). Niedobór chmielu w ilości 600 t importować trzeba z Czechosłowacji.

Polski przemysł gorzelniczy liczy 2.541 gorzelni. 95% tych gorzelni należy do Zrzeszenia Gorzelni Rolniczych. Uruchomionych jest obecnie 1.276 zakładów wytwórczych tego typu, reszta wymaga większego lub mniejszego remontu. Plan produkcyjny na rok gospodarczy 1946/47 przewiduje wyprodukowanie 70 tys. l spirytusu, z czego 52 tys. l mają dostarczyć gorzelnie rolnicze, a resztę — przemysłowe. Rozwój tego przemysłu jest obecnie hamowany przez zapotrzebowanie ziemniaków na cele aprowizacyjne oraz wysoką cenę tego ziemiopłodu.

Trudności transportowe ograniczają rozwój przetwórstwa owoców i jarzyn suszonych. Brak gorczycy powoduje ograniczenia w produkcji musztardy.

Z dużym rozmachem rozwija się przemysł winiarski (dziesięciokrotny wzrost).

Przemysł ziemniaczany wznowił produkcję syropu i marmelady.

W dziale importu surowców dla przemysłu spożywczego mamy do zanotowania awizowaną dostawę 7.700 t oleju surowego z U.S.A., co dostarczy pracy naszym rafineriom na przeciąg 2 i pół miesięcy.

W listopadzie przemysł spożywczy przeprowadził liczne inwestycje. Doprowadzono do stanu używalności zakład utwardzania tłuszczu w fabryce „Amada" w Gdańsku o zdolności produkcyjnej 410 t rocznie. Zakłady przemysłowe „Woyton" w Warszawie uruchomiły dział rafinowania olejów (300 t rocznie z możliwością powiększenia produkcji, po nieznacznych ulepszeniach instalacji, do 9.000 t).

9. Komunikacja. W grudniu obserwujemy w komunikacji kolejowej dalszy spadek ilości uruchomionych pociągów (z 59.921 w listopadzie na 50.834 w grudniu). Spadek ten spowodowany został zmniejszeniem się ilości czynnych parowozów o 24 sztuki. Wpływy z biletów i bagażu zwiększyły się. Tłumaczy się to zwiększoną ilością przejazdów na dłuższych odcinkach. W grudniu długość eksploatowanych linii zwiększyła się o 135 km. Uruchomiono następujące nowe odcinki: w Dyrekcji Katowickiej Kaczyce — Zebrzydowice, w Dyrekcji Wrocławskiej Zabłocie—Żegań, w Dyrekcji Poznańskiej Międzychód — Zbąszynek oraz w Dyrekcji Szczecińskiej Stasinko — Głuchów.

Tabela 13

Kolejowy ruch pasażerski

Wyszczególnienie	Listopad	Grudzień
Stan parowozów	3.088	3.064
Pociągo-kilometry (w tys.)	4.827	5.031
Długość eksploatowanych linii (w km)	20.021	20.156
Wpływy z biletów i bagażu (w tys. zł)	905.889	998.051
Przewiezieni pasażer. (w tys.)	20.600	20.350

Na równi z notowanym w miesiącu grudniu spadkiem uruchomionych pociągów zauważyć się daje zmniejszenie ilości przejechanych tonokilometrów netto (z 2.100.985.000 na 1.917.326.000).

Spowodowało to zmniejszenie wpływów za przewiezione towary (z 646.370.000 zł na 620.545.000 zł).

Powyższą sytuację obrazuje tabela 14.

Tabela 14

Kolejowy ruch towarowy

Wyszczególnienie	Listopad	Grudzień
Stan wagonów ogólny	147.017	145.573
Stan wagonów roboczy . . .	108.201	111.270
Uruchomione pociągi	59.921	50.834
Załadowane wagony	429.903	339.776
Wagony przejęte od obc. kolei .	11.687	10.237
Pociągo-kilometry (w tys.) . .	4.531.576	4.267.486
Tono-kilometry brutto (w tys.) .	4.101.238	3.737.753
Tono-kilometry netto (w tys.) .	2.100.985	1.917.326
Wpływy z przewozów towarów (w tys. zł)	646.370	620.545

Państwowa Komunikacja Samochodowa zmuszona była w grudniu do skasowania dalszych 24 linii ze względu na nieopłacalność tychże, oraz brak samochodów. Zmalał także wydatnie w grudniu, bo o 45%, w porównaniu z listopadem, ruch towarowy PKS.

Powyższa sytuacja wynikła na skutek zakończenia przewozu buraków cukrowych.

Tabela 15

Państwowa Komunikacja Samochodowa

Wyszczególnienie	Listopad	Grudzień
Ilość linii	332	308
Długość linii w km	35.126	32.309
Ilość samochodów w szt. . .	2.464	2.342
Przewóz pasażerów (w tys.) .	1.004	1.056
Pasażero-kilometry (w tys.) .	49.750	48.950
Tono-kilometry (w tys.) . .	2.958	1.622
Wpływy z przewozu towarów (w tys. zł)	127.860	70.323

Długość linii obsługiwanych przez P. L. L. „Lot" wobec skasowania jednej z linii krajowych spadła o 259 km. Natomiast rozrosła się liczba lotów, oraz ilość przewiezionych pasażerów. Powyższy stan rzeczy przypisać należy lepszej, niż w listopadzie regularności lotów na skutek poprawienia się pogody (brak w grudniu częstych w listopadzie mgieł). Ilość lotów zagranicznych zmniejszyła się z 44 listopadzie do 29 w grudniu. W okresie świątecznym odbyto 6 dodatkowych lotów. Omówioną sytuację przedstawia tabela 16.

W przebudowie znajduje się port lotniczy w Katowicach. Przebudowa ma na celu przystosowanie go do roli bazy, tj. portu, z którego rozchodzić się będą linie i gdzie będą mogły lądować i startować nocą samoloty. Dotychczas portem centralnym jest jedynie Warszawa. Również lotnisko Wrzeszcz pod Gdańskiem przystosowuje się do roli bazy. Lotnisko to, na którym prace są już na ukończeniu, przystosowuje się do przyjmowania wielkich samolotów transkontynentalnych. Ma ono w przyszłości stanowić punkt tranzytowy dla międzynarodowych szlaków powietrznych.

Tabela 16

Polskie Linie Lotnicze „Lot"

Wyszczególnienie	Listopad	Grudzień
Długość linii w km	5.090	4.831
Liczba lotów	322	349
Przebyta droga w km	98.000	99.384
Przewóz pasażerów	2.474	2.758
Przewieziono bagażu kg . . .	12.839	12.946
Przewieziono towarów kg . .	10.274	4.579
Przewieziono poczty kg . . .	6.576	8.113

10. Handel.

a) *P. C. H.* W miesiącu listopadzie obroty PCH osiągnęły cyfrę 1.764 mil. zł, co w porównaniu z miesiącem październikiem (1.150 mil. zł) stanowi wzrost przeszło 50%. Wzrost ten jest charakterystyczny nie tylko dla działalności PCH w miesiącu sprawozdawczym, lecz stanowi zasadniczy rys osiągnięć gospodarczych tej instytucji na przestrzeni całego roku 1946. Powyższe szybkie tempo rozwoju obrazuje tabela 17.

Tabela 17

Obroty PCH w r. 1946 (w mil. zł)

Miesiąc	Obroty
styczeń	111
luty	130
marzec	215
kwiecień	350
maj	470
czerwiec	514
lipiec	730
sierpień	830
wrzesień	1.055
październik	1.150
listopad	1.764
Razem:	7.319

W r. 1945 całość obrotów PCH od chwili powstania tej instytucji do końca tego roku osiągnęła zaledwie 147 mil. zł. Wzrost zatem obrotów w porównaniu z rokiem poprzednim jest wielokrotny.

Główną pozycję obrotów w listopadzie stanowiły artykuły przemysłowe — 1.207 mil. zł. Są nimi przede wszystkim materiały włókiennicze (61%). Drugą pokaźną pozycją w ogólnym obrocie PCH w miesiącu listopadzie jest cukier — 283 mil. zł. Potem następują po sobie: pozostałe artykuły spożywcze — 140 mil. zł, artykuły produkowane przez C.Z. P.P.S. — 76 mil. zł, wyroby monopolowe — 40 mil. zł, remanenty poniemieckie — 13 mil. zł oraz artykuły importowane — 5 mil. zł.

Tabela 18

Obroty PCH w listopadzie 1946 r. (w mil. zł)

Wyszczególnienie	Obroty	
	Październik	Listopad
Cukier	243	283
Artykuły prod. przez CZPPS. .	40	76
Wyroby monopolowe	32	40
Pozostałe artykuły spożywcze	16	140
Artykuły przemysłowe	803	1.207
Artykuły importowane	14	5
Remanenty poniemieckie . . .	2	13
Razem:	1.150	1.764

Nowopowstałą placówką PCH jest Morski Oddział PCH w Gdyni. Do uprawnień powyższego oddziału należy zaopatrywanie żeglugi w artykuły o właściwym asortymencie, prowadzenie aukcyj, odprawy celne, oraz administracja strefami wolnocłowymi.

W obecnej chwili PCH liczy 14 oddziałów wojewódzkich, 21 rejonowych, 121 agentur, oraz 109 hurtowni branżowych.

b) *Akcja „Przemysł dla wsi"*.

W listopadzie i grudniu dostarczono wsi artykułów przemysłowych za ogólną sumę 4.400 mil. zł. Ponieważ do 31 października wieś otrzymała towarów za ca. 5.000 mil. zł., to całoroczna wartość dostaw w ramach akcji „Przemysł dla wsi" wyraziła się kwotą ca 9.000 mil. zł.

W okresie sprawozdawczym nasycenie rynku wiejskiego towarami nie było jednakowe. Np. przemysł tekstylny dostarczył towarów za sumę mniejszą, niż się zobowiązał. Rzucono na rynek więcej wyrobów bawełnianych, mniej wełnianych. Powyższe towary tekstylne zostały szybko rozkupione. Całkowicie nasycono rynek naftą. „Społem" wysłało w teren 8.000 t i zadysponowało dalsze 12.000 ton. Również hutnictwo wywiązało się ze swoich zobowiązań wobec wsi: dostarczono 9.138,6 ton żelaza i blach, co stanowi 101,3% przewidzianych w planie dostaw. Szkła natomiast otrzymała wieś niewiele, bo zaledwie 200 tys. m².

Ogólny udział PCH w akcji „Przemysł dla wsi" wyniósł w miesiącu listopadzie: 705.478.910 zł. Bliższe szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 19

Udział PCH w akcji „Przemysł dla wsi" w listopadzie 1946 r.

Wyszczególnienie	Obroty w mil. zł.
Cukier	61
Artykuły prod. przez CZPPS	17
Wyroby monopolowe	11
Pozostałe artykuły spożywcze . . .	5
Artykuły przemysłowe	611
Razem:	705

Udział „Społem" w akcji omawianej przedstawia się następująco: rozprowadzono 66% przydziałowego węgla, 50% wyrobów elektrycznych 100% żelaza, 80% artykułów emaliowanych i 100% nafty.

Dotychczasową akcję, zmierzającą do nasycenia wsi towarami przemysłowymi, czynniki spółdzielcze oceniają na ogół pozytywnie, zarówno, jeśli chodzi o ilość i jakość towarów jak i przystosowanie ich do pory roku. Słabo jest jeszcze zorganizowana akcja zaopatrzenia wsi w węgiel i szkło, jednak spodziewać się należy, że i ta kwestia w najbliższych miesiącach zostanie pomyślnie rozwiązana.

c) *Handel prywatny.* Sytuacja na rynku handlu prywatnego nie uległa w grudniu większym odchyleniom w stosunku do miesiąca poprzedniego. Okres świąteczny przejawił raczej pewien zastój, nie charakteryzowało go bowiem zwykłe w tym czasie ożywienie. Jest to dowodem słabej zdolności nabywczej społeczeństwa.

Pomimo zwiększenia przez Państwową Centralę Handlową o 70%, w porównaniu z miesiącem poprzednim, dostaw dla kupiectwa prywatnego, dawał się odczuwać brak niektórych towarów. Ostatnio uruchomiono na terenie miasta Lublina trzy prywatne hurtownie tekstylne, które uzyskały prawo zaopatrywania się w towary bezpośrednio w państwowych centralach zbytu, ułatwiając przez to kupcom

detalistom nabywanie wyrobów tekstylnych na miejscu, zwłaszcza o asortymencie, którego nie posiada Państwowa Centrala Handlowa.

Sprawa kredytu bankowego, dla prywatnego kupiectwa dotychczas nie została jeszcze rozwiązana pomyślnie, mimo usilnych starań organizacji kupieckich.

Izba Przemysłowo - Handlowa w Warszawie wystąpiła do Prezydium Rady Ministrów z projektem aktywizacji handlu zagranicznego przez handel prywatny. W tym celu poczynione być mają ułatwienia w wyjazdach przedstawicieli kupiectwa prywatnego za granicę celem nawiązania kontaktów handlowych.

Dla obsługi sektora prywatnego w eksporcie i imporcie, z inicjatywy Ministerstwa Żeglugi i Handlu Zagranicznego, powstało Towarzystwo Obrotu Towarowego z Zagranicą z siedzibą w Warszawie. Udziałowcami Towarzystwa są trzy sektory, a mianowicie: państwowy, spółdzielczy i prywatny. Kapitał zakładowy Towarzystwa wynosi 120.000,— złotych i podzielony jest na 120 udziałów po 1.000,— zł. Zarówno w radzie nadzorczej jak i w zarządzie Towarzystwa wszystkie trzy sektory występują jako równouprawnieni udziałowcy. W myśl statutu zadaniem Towarzystwa będzie wykonywanie czynności zleconych przez Ministerstwo Żeglugi i Handlu Zagranicznego oraz współdziałanie w obrocie towarowym z zagranicą (zwłaszcza przy zawieraniu transakcji kompensacyjnych).

d) *Handel spółdzielczy.*

W miesiącu październiku jak również i listopadzie obroty zewnętrzne Zw. Gosp. „Społem" uległy zmniejszeniu w stosunku do miesiąca września. Powyższy stan rzeczy wywołało m.in. ograniczenie rozmiarów dostaw UNRRA (placówki „Społem" przygotowują likwidację szeregu magazynów). Tabela 20 podaje nam dokładne dane, dotyczące obrotów zewnętrznych „Społem" za miesiące październik i listopad.

W okresie sprawozdawczym działalność handlowa Zw. Gosp. „Społem" przedstawiała się następująco: zakupiono 6.573 ton cukru reglamentowanego, którą to ilość przeznaczono wyłącznie dla wykonania dyspozycji władz administracyjnych. W pierwszych dniach listopada zakupiono i rozprowadzono w ramach akcji „Przemysł dla wsi" na zlecenie Ministerstwa Przemysłu 3.380 ton cukru komercyjnego. Cukier powyższy otrzymały tereny wiejskie, do których dostawa cukru plantatorskiego była utrudniona.

W miesiącu listopadzie obroty solą wynosiły 105,6 mil. zł (bez okręgu szczecińskiego), przy obrotach 145,7 mil. złotych w miesiącu październiku.

Tabela 20

Obroty zewnętrzne „Społem"
(w mil. zł)

Wydział	Listopad 1946	Październ 1946	Listopad 1945
Ogółem: . . .	8.686	10.177	817
Wydz. Spożywczy . . .	5.269	6.464	651
„ Rolniczy	806	1.354	105
„ Mleczno-Jajczarski .	373	221	35
„ Produkcji	73	59	24
„ Prod. Gł. Dz. Młynarskiego . . .	123	129	—
„ Handlu Zagr.. . . .	6	—	—
„ Przem. Rolny. . . .	9	14	—
Główny Dział Transp. . .	15	15	2
Hurt. Polsk. Mon. Spir. . .	2.012	1.921	—

W wielu okręgach zauważyć się daje wzmożone zapotrzebowanie na zapałki, szczególnie w woj. poznańskim, śląsko-dąbrowskim i krakowskim, w związku z czym wystąpiono do Monopolu Zapałczanego o zwiększenie przydziałów miesięcznych. Ogólny obrót zapałkami w listopadzie wynosił 129,7 mil. złotych, z czego 55 milionów przypadało na zapałki produkcji krajowej oraz 74,7 milionów na zapałki z dostaw UNRRA.

W dalszym ciągu istniał wzmożony popyt na wyroby Polskiego Monopolu Spirytusowego. W miesiącu listopadzie obrót „Społem" wyrobami PMS wyniósł ok. 1.926 mil. złotych.

Sprzedaż papierosów monopolowych na kartki aprowizacyjne tak w październiku jak i listopadzie nie osiągnęła ilości preliminowanej. Obroty ilościowo - wartościowe w hurtowniach tytoniowych „Społem" za miesiące sprawozdawcze przedstawiają się następująco: w październiku sprzedano 332 mil. sztuk za og. sumę 777,4 mil. złotych, w listopadzie zaś 320,5 mil. sztuk za og. sumę 691,9 mil. złotych. Sprzedaż papierosów amerykańskich jest w dalszym ciągu zadowalająca, zwłaszcza na terenach zachodnich. W miesiącu listopadzie sprzedano ok. 50 mil. sztuk papierosów amerykańskich osiągając obrót 350,6 mil. złotych.

Od Państwowego Zjednoczenia Przemysłu Surogatów Kawowych i Namiastek Spożywczych w Warszawie otrzymało „Społem" zle-

cenia na 206.519 kg kawy naturalnej. Kawę tę, wartości 141 mil. złotych, rozprowadzono między okręgowe oddziały spożywcze. Ponadto dokonano w miesiącu październiku i listopadzie rozprowadzenia następujących partyj towarów.

Artykół	Ilość w t.	Wartość w zł
Olej	941	31.994.000
Winogrona	157	13.226.280
Liście laurowe	51	12.313.119
Arbuzy	35	1.382.280
Proszek do prania	426	3.891.100
Bielidło	91,4	305,276
	1.701,4	63.112.055

W ramach dostaw UNRRA przybyło przez Gdańsk i Gdynię zbóż łącznie 293.602 ton, które to ilości rozprowadzono w głąb kraju do wszystkich województw. W akcji ściągania zaległości w świadczeniach rzeczowych z roku 1945/46 ściągnięto do dnia 30 listopada 1.324 t. Dane te nie są kompletne i dotyczą tylko 6 województw. W zakresie obrotów wolnorynkowych dział zbożowy „Społem" zakupił w listopadzie 7.989 t zbóż. Od spółdzielni i kupców prywatnych zakupiono około 80%, reszta przypada na transakcje między poszczególnymi okręgowymi oddziałami rolniczymi.

Obroty surowcami zielarskimi, ziołami leczniczymi, przemysłowymi i przyprawowymi w okresie sprawozdawczym przedstawiały się następująco: okręgi „Społem" zakupiły 60.176 kg ziół wartości 7.373.686 zł, zaś sprzedały 55.259 kg ziół wartości 4.649.266 zł. Centrala „Społem" zakupiła dla celów eksportowych 29.094 kg ziół na sumę 3.392.450 zł.

W zakresie działalności działu nasiennego rozpoczęto akcję przygotowania nasion do akcji siewnej wiosennej.

Dział ziemniaczany i pasz rozprowadził na podstawie udzielonych zwolnień Ministerstwa Aprowizacji i Handlu 200 ton ziemniaków, 6 t. siana, 3.217 t otrąb i 465 t różnych (w tym makuchy). Zakontraktowana przez Centralę ilość ziemniaków w poszczególnych okręgach wyniosła w kampanii jesiennej 25.253 tony. W zakresie pasz rozsprzedano ok. 1.000 ton wytłoków buraczanych.

Fabryki przetworów owocowych i warzywnych zakończyły w listopadzie skup warzyw do produkcji suszu w sezonie 1946 r. Obroty w dziale przetworów owocowych wyniosły w miesiącu listopadzie 57 mil. zł wobec 18,5 mil. zł w październiku. W przetwórstwie rybnym trwał w listopadzie pełny sezon. Zwiększenie obrotów (z 9 mil. zł w październiku na 17 mil. zł w listopadzie) spowodowane zostało zwiększeniem podaży dorszy oraz przerobem importowanych z Danii szprot na podstawie zawartej w czerwcu umowy z Duńskim Czerwonym Krzyżem. Zaznaczają się duże trudności w zdobyciu potrzebnych opakowań, jak beczek, skrzynek i puszek blaszanych.

Obroty zakładów Głównego Działu Młynarskiego wykazały się w okresie sprawozdawczym następującymi sumami (w tysiącach złotych):

	Październik	Listopad
Młyny	266.842	217.850
Kaszarnie	520	—
Makaroniarnie	7.777	12.361
Gł. Dz. Młynarski	—	820
razem:	275.139	231.031

W listopadzie rozprowadziło „Społem" węgla i koksu łącznie 156.666,1 ton wartości 97 mil. złotych. Ponadto zakupiono od Centrali Zbytu Produktów Przemysłu Węglowego większą ilość węgla i koksu wolnorynkowego, a mianowicie: 3.500 ton węgla i 3.600 ton koksu. Wysyłka węgla i koksu wolnorynkowego zwiększyła się w listopadzie w porównaniu z październikiem o 100%.

Obroty dokonane artykułami przemysłowymi w miesiącu listopadzie objęły: tekstylia — za og. sumę 123.300.000 zł, artykuły elektrotechniczne — za og. sumę 750.000 zł, jak również artykuły papiernicze — za og. sumę 27.300.000 zł.

Dostawy mleka do mleczarń wyniosły w miesiącu październiku 4 mil. kg, co w porównaniu z analogicznym okresem z roku ubiegłego stanowi poważną zwyżkę. Wzrost dostaw mleka odbił się również dodatnio na wzroście dostaw nabiału. W październiku 1945 r., dostarczono masła kontyngentowego i wolnorynkowego ogółem 125.640 kg, w roku bieżącym natomiast 221.863 kg (tabela 21).

„Społem" skupiło w okresie sezonu 80.358.291 sztuk jaj, z czego na miesiąc październik przypada 2.992.611 sztuk. W listopadzie przystąpiono do próbnego eksportu jaj: do Anglii wysłano 1.440.000 sztuk, do Szwajcarii 720.000 sztuk. Równocześnie wobec, znacznej zwyżki cen na jaja na rynku wewnętrznym „Społem" przystąpiło do rozplanowania roz-

działu jaj zakonserwowanych. W ciągu miesiąca listopada rozdzielono około 7.000.000 sztuk jaj wapnowanych, które zostały przeznaczone na interwencję na rynku wewnętrznym. Sprzedaż prowadzona była wyłącznie przez spółdzielnie. Ukazanie się jaj wapnowanych wpłynęło na znaczną obniżkę cen jaj.

Tabela 21
Dostawy nabiału do „Społem" w październiku 1946 r. (w kg)

Artykuł	Z zaległ. świad. rzeczowych	Wolny rynek
masło	1.358	220.505
ser	1.953	89.106
twaróg	446	54.288
razem:	3.757	363.899

W listopadzie „Społem" zakupiło 10.239 sztuk drobiu. Skup miodu do 30 listopada wyniósł przeszło 31 mil. kg, z czego sprzedano przeszło 18 mil. kg.

Za pośrednictwem działu handlu zagranicznego „Społem" nadeszło w listopadzie ze Szwecji 286,5 t śledzi solonych, z Rumunii 50 t wina, ze Szwajcarii 753 m gazy młyńskiej. Eksport natomiast objął 720.000 sztuk jaj do Anglii i 20 t kur solonych do Szwajcarii. Zawarto również umowę na eksport różnych ziół leczniczych do Belgii wartości 327,75 dolarów.

e) *Handel zagraniczny.*

Dnia 15 listopada podpisana została w Warszawie umowa na dostawę około 2.500.000 kg skór surowych z przedstawicielami konsorcjum amerykańskiego, które równocześnie zakontraktowało w Polsce 75.000 ton cementu na eksport do Ameryki Południowej. Asortyment zamówienia obejmuje zarówno skóry ciężkie na podeszwy jak i skóry lekkie na wierzchy i reprezentuje ilość surowca potrzebną do produkcji około 2.500.000 par butów.

W związku z pewnymi trudnościami na rynku skór i w przemyśle garbarskim, czynniki rządowe postanowiły zapobiec panującej w tej dziedzinie sytuacji i sprowadzić dodatkowo jeszcze większe ilości skór surowych i garbników. I tak zakupiliśmy w listopadzie od państw: Holandii, Belgii i Ameryki Płd. łącznie 1.172 t skór. wołowych ogólnej wartości 800.000 dolarów. Ponadto zakupionych zostało w Argentynie 5.000 ton ekstraktów garbarskich oraz w Jugosławii 1.140 ton garbników.

Dnia 11 grudnia podpisany został w Warszawie układ handlowy i płatniczy między Polską a Islandią. W myśl tego układu Polska ma dostarczyć Islandii w ciągu roku 1947 50.000 t węgla w różnych asortymentach, w zamian za co otrzyma znaczne ilości wełny i skór solonych. Układ ma charakter clearingowo-kredytowy, przy czym kredyt islandzki wyniesie około 40% polskich dostaw. Kredyt ten zostanie pokryty dostawami polskiego węgla w roku 1948. Układ został zawarty na jeden rok z prawem jego automatycznego przedłużenia na rok następny, tj. do 31.12.1948 r.

W listopadzie zawarto ze Związkiem Radzieckim dwie umowy handlowe na dostawę galanterii szklanej wartości 660.000 dolarów i porcelany na sumę 240.000 dolarów. Obecnie są w toku pertraktacje o dostawę 100 ton wkrętek do drzewa dla ZSRR.

Polska misja zakupu zawarła w listopadzie umowę z Wielką Brytanią, na zasadzie której Polska zakupi 1.000 podwozi autobusowych przeznaczonych dla Warszawy, oraz znaczną ilość śledzi. Polska ze swej strony dostarczy Wielkiej Brytanii 2.500.000 jaj, oraz odpowiednią ilość gęsi.

Poza tym dokonano z kontrahentami brytyjskimi ciekawej transakcji eksportowej: przed wojną Polska była jedynym dostawcą suszonych skórek gęsich, używanych do wyrobów ozdób garderoby damskiej (obramowanie przy szlafrokach, pantofle, puszki do pudrów itp.). Ostatnio wydział zagraniczny Państwowej Centrali Handlowej zawarł z Wielką Brytanią umowę w sprawie eksportu tego artykułu na sumę 10.000 funtów.

Zjednoczenie Przemysłu Cukierniczego podpisało w listopadzie umowę handlową ze związkiem spółdzielni szwedzkich na eksport 700 ton cukierków. W zamian za to polski przemysł spożywczy otrzymać ma ze Szwecji szereg artykułów pomocniczych jak olejki, proszki itp.

Ostatnio zawarta została umowa z czechosłowackim Zjednoczeniem Energetycznym o dostawę energii elektrycznej. Sprzedaż energii elektrycznej jest jedną z najkorzystniejszych form eksportu, gdyż nie absorbuje środków transportu. Zamiast bowiem węgla eksportujemy jego produkt w postaci prądu elektrycznego, do którego wytwarzania mogą być użyte nawet gorsze gatunki węgla (np. miał).

W dniu 31 grudnia podpisany został w Warszawie układ handlowy i płatniczy między rządem polskim a norweskim. Układ ten wszedł

w życie z dniem 1 stycznia 1947 r. i przewiduje obroty towarowe w wysokości ok. 22 milionów dolarów w przywozie i wywozie łącznie, nie licząc znacznego kredytu towarowego, przyznanego Polsce. Kredyt ten spłacony będzie dostawami węgla w latach następnych. Na podstawie tego układu Polska wywozić będzie do Norwegii węgiel, koks, maszyny i narzędzia, biel cynkową, artykuły chemiczne itd. W zamian za to Norwegia dostarczy Polsce koni, śledzi, lekarstw, pirytów, rudy żelaznej, tranu i aluminium.

Rozmiary naszego handlu zagranicznego za okres od października do grudnia przedstawia tabela 22. Zawiera ona obroty o charakterze ściśle handlowym, nie obejmuje bowiem dostaw pochodzących z akcji UNRRA, demobilu, jak również reparacji.

Tabela 22.

Obroty handlu zagranicznego Polski.
(w milionach złotych obiegowych)

Wyszczególnienie	Październik			Listopad			Grudzień		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
Z. S. R. R.	512	468	— 44	803	1.193	+390	393	505	+112
Radz. Strefa Okup. w Niemczech	56	8	— 48	169	37	—132	16	47	+ 31
Szwecja	115	263	+148	152	302	+150	98	206	+108
Dania	1	54	+ 53	15	75	+ 60	33	69	+ 36
Norwegia	1	26	+ 25	1	147	+146	3	33	+ 30
Jugosławia	2	—	— 2	—	2	+ 2	17	17	—
Węgry	18	14	— 4	31	18	— 13	64	19	— 45
Rumunia	57	12	— 45	8	13	+ 5	58	8	— 50
Szwajcaria	12	30	+ 18	28	26	— 2	22	56	+ 34
Francja	—	62	+ 62	—	43	+ 43	—	38	+ 38
Finlandia	—	8	+ 8	—	14	+ 14	—	16	+ 16
Bułgaria	—	9	+ 9	—	12	+ 12	—	16	+ 16
Austria	—	3	+ 3	—	18	+ 18	—	23	+ 23
Belgia	—	—	—	1	—	— 1	13	1	— 12
Anglia	—	—	—	26	75	+ 49	60	51	— 9
Czechosłowacja	—	—	—	1	8	+ 7	8	3	— 5
Stany Zjedn. Ameryki	—	—	—	69	4	— 65	93	15	— 78
Argentyna	—	—	—	—	4	+ 4	—	8	+ 8
Holandia	—	—	—	1	1	—	14	4	— 10
Włochy	—	—	—	—	—	—	—	6	+ 6
Palestyna	—	—	—	—	—	—	—	1	+ 1
Razem	774	957	+183	1.305	1.992	+687	892	1.142	+328

Obroty polskiego handlu zagranicznego w listopadzie i grudniu wykazują w porównaniu z październikiem rozrost zarówno po stronie przywozu jak i wywozu. W listopadzie importowano z ZSRR bawełny, wełny i lnu za 246 mil. zł, produktów naftowych za 156 mil. zł. Z Radzieckiej Strefy Okupacyjnej sprowadzono soli potasowej za 109 mil. zł. Wśród przywozu szwedzkiego przeważają maszyny, aparaty i narzędzia za 53 mil. zł. Przywóz z Węgier obejmował produkty naftowe (28 mil. zł). Ze Szwajcarii importowano chemikalii za 18 mil. zł. Z Anglii sprowadzono wełny za 24 mil. zł. Wreszcie ze Stanów Zjednoczonych przywieziono bawełny za 69 mil. zł.

W grudniu import natomiast obejmował: z ZSRR bawełnę, wełnę i len za 137 mil. zł i artytuły „różne" za 186 mil. zł; z Radzieckiej Strefy Okupacyjnej benzynę syntetyczną za 16 mil. zł; ze Szwecji maszyny, aparaty i przyrządy za 26 mil. zł; z Danii bekony, słoninę i mięso za 28 mil. zł; z Węgier produkty naftowe za 40 mil. zł i artykuły „różne" za 22 mil. zł; z Rumunii produkty naftowe za 48 mil. zł; ze Szwajcarii chemikalia za 17 mil. zł; z Anglii wełnę za 57 mil. zł; ze Stanów Zjednoczonych bawełnę za 83 mil. zł i z Holandii skóry wołowe za 14 mil. zł.

Głównym artykułem polskiego eksportu tak w listopadzie, jak i grudniu był nadal węgiel. Eksportujemy go niemal do wszystkich krajów, z którymi utrzymujemy stosunki handlowe.

Poza węglem wywieźliśmy w listopadzie do ZSRR cukru za 604 mil. zł i tkanin bawełnia-

nych za 104 mil. zł. Do Szwecji eksportowaliśmy żelaza, blachy i rur za ogólną sumę 11 mil. zł. Do Angli wywieźliśmy cement za 44 mil. zł (po węglu cement wysuwa się na jedno z czołowych miejsc w dziedzinie naszego eksportu. zainteresowanie nim zagranicy stale wzrasta).

W grudniu eksportowaliśmy: do ZSRR tkaniny bawełniane za 86 mil. zł., tkaniny lniane za 94 mil. zł i cement za 37 mil. zł; do Radzieckiej Strefy Okupacyjnej benzol za 35 mil zł; do Szwecji wyroby bawełniane za 79 mil. zł i cynk za 11 mil. zł; do Danii glejtę, minę i biel cynkową za 11 mil. zł; do Jugosławii chemikalia za 11 mil. zł; do Francji tkaniny bawełniane za 30 mil. zł oraz do Anglii cement za 32 mil. zł i artykuły „różne" za 12 mil. zł.

Zbliżający się koniec dostaw UNRRA stwarza konieczność przeprowadzenia zasadniczych zmian w konstrukcji polskiego handlu zagranicznego. W związku z tym plan trzyletni przewiduje wzrost obrotów handlu zagranicznego o 250%, co daje w przeliczeniu na stałą walutę obrót 2 i pół razy większy w stosunku do przedwojennego.

Zwiększenie ilości dóbr może być osiągnięte wyłącznie przez zaciągnięcie poprzez eksport zagranicznych kredytów towarowych. I tak np. Polska w transakcjach handlowych z European Coal Organisation (tzw. ECO) zapewniła sobie, poza dostarczeniem węgla przydziałowego, po normalnej opłacie, prawo do eksportu dalszych ilości pod warunkiem dostarczenia przez odbiorcę dodatkowego kredytu, przeznaczonego na odbudowę przemysłu węglowego. Z powyższego wynika, że powojenne nasze umowy, które dotychczas nosiły charakter kontyngentowo-clearingowy, uległy stopniowemu komplikowaniu ich. Okoliczność ta ma dla nas duże znaczenie, handel clearingowy bowiem w czystej swej formie nie pozwala na uzyskanie przewyżki importu nad eksportem, co dla kraju tak zniszczonego jak Polska i podejmującego wielkie inwestycje jest koniecznością. Wspomniane zaś komplikacje oznaczają uelastycznienie handlu, a tym samym możliwości nieskrępowanego rozwoju gospodarczego.

f) *Dostawy UNRRA.*

W listopadzie 1946 r. transporty UNRRA wykazały dalszą zniżkę o 12% w porównaniu z miesiącem poprzednim. Udział ich w ogólnym przywozie wyniósł 31%. Powyższe dostawy wymienia tabela 23, sporządzona według międzynarodowej nomenklatury statystycznej, używanej przed wojną w statystyce handlu zagranicznego.

Tabela 23

Przywóz towarów UNRRA

Wyszczególnienie	Październik	Listopad
	w tonach	
I. Wytwory roślinne . . .	33.290,3	18.905,9
II. Wytwory zwierzęce . .	2.201,6	2.487,6
III. Wytwory mineralne . .	210,8	23.630,0
IV. Woski, tłuszcze	6,8	—
V. Przetwory spożywcze i tytoń	13.648,4	5.904,2
VI. Przetwory chemiczne . .	9.902,9	175,4
VII. Skóry, futra	77,9	379,7
VIII. Surowce włókiennicze .	539,4	366,5
IX. Guma i kauczuk	211,0	749,4
X. Drewno i przetwory . .	98,3	181,2
XI. Papier	7,0	22,3
XII. Wyroby kamienne . . .	—	86,2
XIII. Wyr. metalowe i metale	2.954,5	1.482,9
XIV. Maszyny	1.837,7	2.667,9
XV. Środki transportowe . .	725,9	871,8
XVI. Wagi, narzędzia	84,9	38,6
XVII. Różne	235,5	290,5
Razem:	66.033,5	58.240,3

Poza wymienionymi w tabeli 23 towarami importowaliśmy w listopadzie, w ramach akcji UNRRA, następujące ilości zwierząt żywych. 4.166 sztuk koni, 56 sztuk bydła i nierogacizny, 122 sztuk ptactwa i 8 sztuk zwierząt futerkowych

Ogólna waga dostaw unrowskich od początku akcji do końca listopada 1946 r. wyniosła 1.512.189,9 ton.

Polska otrzyma jeszcze do końca akcji około 15.000 sztuk koni oraz 500—600 sztuk bydła. Dostawy drobiu już są zakończone.

g) *Handel morski.*

W grudniu ruch przeładunkowy w portach polskich: Gdańsku, Gdyni i Szczecinie wykazał dalszy, normalny w tym okresie mrozów, spadek obrotów w porównaniu z listopadem. Dla Gdańska spadek ten wyniósł 59,123 1 t (17%), dla Gdyni 48.733 t (16,6%), dla Szczecina 3.584 t (28)%. Omawiany ruch przeładunkowy portów: Gdańska, Gdyni i Szczecina w miesiącach październiku, listopadzie i grudniu przedstawia tabela 24.

W miesiącu sprawozdawczym główną pozycję w imporcie wszystkich portów zajmują rudy (w Gdańsku 56.714 t, w Gdyni 41.041 t, w Szczecinie 641 t), następnie dostawy UNRRA (w Gdańsku 10.171 t, w Gdyni 12.763 t). Po-

nadto w przywozie Gdańska figuruje: tarcica ze Szwecji (5.257 t), fosforyty (2.500 t i drobnica (850 t); import Gdyni obejmował: drobnicę (16.208 t), bawełnę (1.425 t) i len (371 t); przez Szczecin importowano samochody (12 t), mąkę pszenną (10 t) i drobnicę (0,8 t).

Tabela 24

Obrót towarowy i ruch statków w Gdyni, Gdańsku i Szczecinie
(w tonach)

Wyszczególnienie	Październik	Listopad	Grudzień
Ogólny obrót:	694.741[1]	641.096[1]	541.509
w tym: import	206.011	186.146	147.693
eksport	488.730	454.951	393.647
Obrót towarowy portu Gdańska	353.248	347.462	288.339
w tym: import	92.101	106.263	75.491
eksport	261.147	241.199	212.848
Obrót towarowy portu Gdyni	341.493	293.635	244.902
w tym: import	113.910	79.882	71.808
eksport	227.583	213.752	173.094
Obrót towarowy portu Szczecina	.	[2] 11.953	8.369
w tym: import	.	—	,664
eksport	.	11.953	7.705
Do portów weszło statk.	387	315	354
Z portów wyszło statków	376	332	322

Eksport przez porty Gdańsk, Gdynię i Szczecin przedstawiał się następująco: załadowano przez wszystkie porty węgla, bunkru i koksu ogółem 348.844 t (przez Gdańsk 138.145 t, przez Gdynię 206.245 t, przez Szczecin 4.454 t). Centrala Zbytu Produktów Przemysłu Węglowego załadowała w grudniu przez porty Gdańsk — Gdynia ogółem 339.000 t wobec 339.795 t w listopadzie, tj. mniej o 13% Głównymi odbiorcami były kraje: Szwecja — 135.000 t, Dania — 64.000 t, Norwegia — 41.000 t, ZSRR — 40.000 t oraz Finlandia — 29.000 t. Eksport cementu przez porty Gdańsk-Gdynia wynoszący w listopadzie 48.748 t spadł do 24. 602 , czyli prawie o 50%. W szczególności zmniejszyła się cyfra wywozu cementu przez Gdańsk, bo o 32% w porównaniu do miesiąca poprzedniego. Ponadto przedmiotem wywozu w Gdańsku była soda (100 t), w Gdyni drobnica (6.050 t), wyroby metalowe (4.179 t), żelazo (3.174 t) i stal (1.938 t), w Szczecinie sól potasowa (3.234 t) i samochody (18 t).

[1]) bez danych dot portu szczecińskiego.
[2]) dane przybliżone.

W grudniu było reprezentowanych w Gdańsku 10 bander obcych, w Gdyni 10, w Szczecinie 4.

W ostatnich dniach grudnia przybył z Francji dźwig pływający z demobilu amerykańskiego. Jest to już trzeci dźwig, jaki otrzymał port szczeciński. Władze rybackie prowadzą ostatnio starania o dalszą rewindykację polskich kutrów rybackich, znajdujących się w brytyjskiej strefie okupacyjnej. Chodzi tu przedewszystkim o kutry seryjnej produkcji, zrabowane przez Niemców.

Biuro Odbudowy Portów prowadziło w miesiącu sprawozdawczym szereg robót inżynieryjno-wodnych i lądowych, budowlanych i elektrotechnicznych.

Na czoło polskich przedsiębiorstw żeglugi morskiej wysuwa się obecnie towarzystwo „Gdynia — Ameryka Linie Żeglugowe S. A. (Gal), które administruje również statkami towarzystw „Żegluga Polska" S. A. i „Polsko-Brytyjskie Towarzystwo Okrętowe" S.A. Gal w obecnej chwili dysponuje pod nadzorem Państwa przeszło 92%-mi całego polskiego tonażu handlowego.

Stan ilościowy naszej floty pełnomorskiej wykazuje obecnie 9 statków motorowych, oraz 22 parowce o ogólnej pojemności ca 110.000 BRT. Program rozbudowy floty handlowej przewiduje powiększenie jej o jednostki wybudowane na stoczniach krajowych i zagranicznych, oraz zakupione za granicą, jak również otrzymane drogą rewindykacji i reparacji wojennych. Na stoczniach krajowych ma być wybudowanych do roku 1949 ogółem 14 statków pełnomorskich.

h) *Fundusz Aprowizacyjny*

W miesiącu listopadzie Biuro Funduszu Aprowizacyjnego udzieliło subwencji na uzupełnienie aprowizacji kartkowej w sumie zł 2.126.061.461. W tym zł 1.488.299.681, tj. 70%, stanowiły dotacje w produktach spożywczych, licząc ich wartość po cenach wolnorynkowych.

Zamieszczone poniżej zestawienie obrazuje działalność F. A. na tym odcinku w ciągu ostatnich trzech miesięcy.

W miesiącu listopadzie Biuro Funduszu Aprowizacyjnego zakupiło 3.834.822 kg mięsa oraz przetworów mięsnych, co w porównaniu z ilością dostaw w miesiącu październiku (2.718.116 kg) wykazuje wzrost zakupów o 41%. Plan zakupu w listopadzie został wykonany

z nadwyżką i wyniósł 114% wyznaczonego kontyngentu.

Na znaczne ożywienie dostaw mięsa wpłynęło z jednej strony utrzymanie się cen zwierząt rzeźnych na niezmienionym poziomie, z drugiej zaś strony zastosowanie przez Biuro F. A. systemu wypłacania dostawcom premii za dostawę mięsa wieprzowego po dostarczeniu przez poszczególne firmy oznaczonej przez Biuro ilości mięsa po cenie bezpremiowej.

Tabela 25

Dotacje Funduszu Aprowizacyjnego
(w tys. zł)

Miesiąc	Gotówką	W artykuł. spożywcz.	Razem
wrzesień . . .	929.133	780.692	1.709.825
październik. . .	1.298.375	478.589	1.776.964
listopad	1.488.300	637.762	2.126.062

W związku ze zwrotem dostaw mięsa w miesiącu listopadzie Biuro F.A. — poza całkowitym pokryciem zapotrzebowania bieżącego— stworzyło na dzień 1 grudnia dość poważną rezerwę mięsa wieprzowego i wołowego w ilości 1.877.605,35 kg. Rezerwa ta zmagazynowana w chłodniach przeznaczona była jako zapas na miesiąc grudzień.

Dostawy mleka zakupionego przez Biuro F.A. wyniosły w październiku 3.798.325 l. Odnośnie zakupu mleka w ramach zapotrzebowania kartkowego na miesiąc listopad polecono zakupić przez „Społem" 8.170.000 l mleka. Wypłacono za mleko w miesiącu sprawozdawczym kwotę zł 79.211.105,41.

Ponadto w listopadzie dokonano zakupu 1.604 ton mąki żytniej 90% i 166.000 ton ziemniaków.

W miesiącu listopadzie Biuro F. A. wypłaciło na pokrycie kosztów wypieku chleba zł 25.328.000 oraz na dopłaty do ceny mięsa importowanego i ryb zł 12.698.192, razem zł 38.026.192.

Ograniczenie dostaw UNRRA, wzrost inportu handlowego, a przede wszystkim skasowanie świadczeń rzeczowych rolnictwa nałożyło na Państwo nowe obowiązki w zakresie pomocy finansowej na odcinku aprowizacji reglamentowanej.

W związku z tymi zmianami przeprowadzono zmianę statutu Funduszu Aprowizacyjnego. Fundusz Aprowizacyjny został włączony do budżetu Skarbu Państwa i stał się obecnie organem wykonawczym Ministerstwa Aprowizacji i Handlu, instytucją finansującą całość aprowizacji reglamentowanej. Co do wpływów Funduszu, to są nimi głównie nadal sumy uzyskiwane z różnicy pomiędzy cenami komercyjnymi, a cenami sztywnymi artykułów przemysłu państwowego, w pierwszym rzędzie cukru i artykułów włókienniczych.

11. Praca, płace i ceny.

a) Rynek pracy w 1946 roku, podobnie jak i w roku 1945, odczuwał wielki brak wszelkiego rodzaju fachowców, przy bardzo znacznym zapotrzebowaniu, zarówno na Ziemiach Odzyskanych jak i wewnątrz kraju.

Urzędy Zatrudnienia nie dysponowały w dostatecznych ilościach materiałem fachowym potrzebnym przemysłowi i dlatego też przemysł w większości wypadków werbował pracowników poza Urzędami Zatrudnienia.

Problem przygotowania na szerszą skalę kadr fachowców wysunął się jako jedno z najpilniejszych zagadnień dla naszego odbudowującego się życia gospodarczego. Szereg zakładów pracy, celem zaspokojenia palących luk w stanie zatrudnienia, organizowało przy swych warsztatach kursy zawodowe dla niewykwalifikowanych pracowników. Dorywcze tworzenie kursów zawodowych nie rozwiązywało jednak zagadnienia stałego dopływu fachowców i dlatego władze rządowe przystąpiły z całą energią do rozbudowy szkół zawodowych wszystkich typów. Brak nauczycieli jest najpoważniejszą przeszkodą w uruchamianiu nowych ośrodków szkoleniowych. Poważne osiągnięcia, jakie przemysł państwowy uzyskał w zakresie szkolnictwa zawodowego, zezwoliły na szybszą repolonizację przemysłu na Ziemiach Odzyskanych. Obok znacznego zapotrzebowania fachowców, Urzędy Zatrudnienia notowały w 1946 r. pewne ilości poszukujących pracy spośród robotników niewykwalifikowanych, zwłaszcza spośród kobiet. Zjawisko to nie przybierało rozmiarów niepokojących, miało raczej charakter sezonowy. Niewielkie zresztą ilości poszukujących pracy były, po pewnym okresie szkolenia zawodowego, pochłaniane przez przemysł.

Niezdrowym objawem rynku pracy była duża fluktuacja elementu pracowniczego. Odpływ sił fachowych, zwłaszcza pracującej inteligencji, z instytucji państwowych i samorządowych do innych zawodów w handlu czy przemyśle, bardziej intratnych, budzi poważne obawy na przyszłość. Należy również podkreślić wielką

absencję pracowników w poszczególnych gałęziach przemysłu.

Duże osiągnięcia uzyskał świat pracy w dziedzinie ustawodawstwa społecznego. Przeprowadzenie dekretu o 46 godzinnym tygodniu pracy, unormowanie urlopów pracowników umysłowych i fizycznych, powołanie do życia Centralnej Komisji Bezpieczeństwa Pracy, zorganizowanie na szeroką skalę akcji wczasów robotniczych, oto zdobycze socjalne 1946 roku.

W grudniu Urzędy Zatrudnienia zarejestrowały 45.274 poszukujących pracy, zapośredniczyły 34.499 osób na 42.776 zgłoszonych wolnych miejsc. Ilość zarejestrowanych osób, pozostałych na nowy okres, wyraża się cyfrą 64.694, a ilość wolnych miejsc 24.927. Poniższa tabela przedstawia działalność Urzędów Zatrudnienia w poszczególnych obwodach na dzień 31 grudnia 1946 r.

Tabela 26.

Stan rynku pracy na dz. 31.XII. 46 r.

Obwód	Zarejestrowano poszukujących pracy		Zgłoszono wolnych miejsc		Zapośredniczono		Pozostało wolnych miejsc łącznie z poprz. miesiącem	
	męczyzn	kobiet	męczyzn	kobiet	męczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet
Białystok . .	125	44	47	12	29	9	504	11
Bydgoszcz .	2 637	998	1.711	735	1.750	652	334	127
Gdańsk . .	1.830	845	2.371	889	2.134	737	848	234
Katowice . .	7.406	3.028	7.071	3.080	6.827	2.700	3.353	706
Kraków . .	1.605	635	2.640	561	1.559	520	7.514	214
Lublin . . .	269	190	199	117	140	197	938	398
Łódź	3.920	2.864	3.173	2.103	2.595	2.007	963	411
Olsztyn . .	113	40	2.180	66	139	39	2.140	25
Poznań . . .	3.464	3.128	3.168	1.340	1.823	992	1.994	240
Radom . . .	1.370	392	919	424	954	415	51	22
Rzeszów . .	428	157	188	37	208	85	25	12
Szczecin . .	1.492	237	2.332	493	1.406	425	915	68
Warszawa .	2.994	713	2.152	407	1.692	223	41	4
Wrocław . .	2.846	1.404	3.263	1.098	2.961	1.281	2.439	396

b) Analiza płac robotniczych wykazuje stały wzrost płac gotówkowych i realnych. Zarobki robotnicze nie pokrywały jeszcze wszystkich wydatków, zdążały jednak do zapewnienia przeciętnego poziomu życia. Mimo wzrostu płac dysproporcje i wielkie rozbieżności płac istniały przez cały rok w poszczególnych gałęziach przemysłu. Celem uregulowania polityki płac w skali ogólnokrajowej władze państwowe powołały do życia Mieszaną Komisję Płac dla opracowania norm płac i świadczeń dla pracowników.

System płac stosowany do września 1946 okazał się z czasem niewłaściwy. Celem przywrócenia płacy jej charakteru podstawy wynagrodzenia, szerszego stosowania systemu akordowego oraz premiowania tylko za rzeczywiste osiągnięcia w dziedzinie wydajności i jakości produkcji, zostały zaprojektowane przez Mieszaną Komisję Płac nowe tabele uposażeń i zaszeregowań pracowników. System premiowania w naturze został zarzucony i zastąpiony premiowaniem pieniężnym. Zamierzenia Mieszanej Komisji Płac, pomimo pewnych dodatnich osiągnięć, nie wydały spodziewanych wyników. Nierówność uposażeń, aczkolwiek w mniejszych rozmiarach, istnieje nadal w poszczególnych gałęziach gospodarki narodowej, a wzrost płac realnych był nieraz anulowany przez wzrost cen, jaki nastąpił w ostatnim kwartale 1946 roku.

c) W zakresie polityki cen istniał w 1946 r. nadal podwójny poziom cen w przemyśle państwowym, wyrażający się w istnieniu cen sztywnych i komercyjnych. Powyższy system był wynikiem świadomej i celowej polityki gospodarczej Państwa, dążącej tą drogą do ustabilizowania życia gospodarczego. Rozszerzenie systemu cen komercyjnych i rzucania na rynek coraz większej ilości produkcji po tych cenach powodowało spadek cen wolnorynkowych, jako wynik świadomej akcji interwencyjnej Państwa. W 1946 roku można już było zaobserwować na tym tle zjawisko zwierania się nożyc cen komercyjnych i sztywnych. Podwyższanie cen sztywnych i obniżanie cen komercyjnych

zmierza do przygotowania przejścia w końcu na jednolity system cen. Największe nasilenie zwyżki cen wolnorynkowych w 1946 roku występuje na początku kwietnia, natomiast od drugiej połowy miesiąca, poza drobnymi wahaniami, ceny poczęły systematycznie spadać. Od września zaobserwowano powrotną falę zwyżki cen, która trwała już nieprzerwanie do końca roku. Ruch cen w górę, jaki wystąpił pod koniec roku, nie miał właściwie głębszego uzasadnienia gospodarczego. Ruch cen pewnych artykułów w okresie jesiennym jest niewątpliwie usprawiedliwiony warunkami sezonowymi. Na rolnicze ceny wolnorynkowe wpłynął również pośrednio wzost cen artykułów przemysłowych. Opracowywany ostatnio dekret o cenach, powołanie do życia giełd towarowo-zbożowych oraz komisji cennikowych, stworzyły możliwości planowego kształtowania i regulowania poziomu cen.

Ogólne wskaźniki kosztów wyżywienia w grudniu w porównaniu do drugiej połowy listopada wzrosły: w Warszawie o 15%, Łodzi o 6%, Kakowie o 4%, w Białymstoku o 12%, Lublinie o 5%, Bydgoszczy o 3%, Gdyni o 5%, Katowicach o 2%, Poznaniu i Wrocławiu o 10%. Jedynie w Olsztynie i Rzeszowie ogólne wskaźniki żywnościowe spadły; dla Olsztyna o 12%, Rzeszowa o 0,6%.

Najsilniej zwyżkowały ceny warzyw, następnie ceny artykułów mącznych a nieznacznie ceny mięsa i tłuszczów. Z tłuszczów jedynie ceny masła mają nadal dość silną tendencję zwyżkową, natomiast ceny słoniny utrzymują się bądź na poziomie cen poprzedniego miesiąca, bądź wykazują lekką zniżkę. Przeciętna w kraju cena chleba w grudniu, w porównaniu do dugiej połowy listopada, wzrosła około 13,8%, mąki pszennej ok. 5,1%, kaszy jęczmiennej ok. 4%, fasoli ok. 0,5%, ziemniaków ok. 14,5%, kapusty ok. 30,7%, marchwi ok. 15,2%, mleka ok. 11%, jaj ok. 7,7%, masła ok. 7,6%, słoniny ok. 0,5%, wieprzowiny ok. 0,2%, wołowiny ok. 0,1%. Ceny cukru spadły w omawianym okresie około 1,7%.

Z artykułów nieżywnościowych przeciętna cena w kraju nafty w grudniu, w stosunku do drugiej połowy listopada, wzrosła o ok. 11,2%, nici ok. 10,8, kretonu ok. 3,2%, węgla ok. 11,6%. Cena zelówek spadła w tym okresie ok. 6%, a cena wysokich gatunków materiałów wełnianych ok. 8,3%.

Ceny wolnorynkowe ziemiopłodów kształtowały się w grudniu następująco: pszenicy za 100 kg od 3.000 do 5.000, żyta od 1.700 do 2.400 zł, jęczmienia od 1.200 do 2.300, owsa od 1.200 do 2.000 zł.

Ogólny wskaźnik cen wolnorynkowych w Warszawie podniósł się w miesiącu sprawozdawczym około 3,7%.

Tabele 27 i 28 przedstawiają ceny artykułów żywnościowych w grudniu oraz wskaźniki kosztów wyżywienia.

Tabela 27.

Ceny artykułów żywnościowych w niektórych większych miastach
(w złotych)

Miejscowość	Czasokres 1946	Chleb pytl. 1 kg	Mąka psz. 1 kg	Kasza jęczm. 1 kg	Ziemniaki 1 kg	Masło 1 kg	Słonina 1 kg	Wieprzow. 1 kg	Wołowina 1 kg	Jaja 1 szt	Cukier 1 kg
Warszawa .	1 — 15.12	55	80	55	8	470	350	300	250	25	180
	16 — 31.12	55	80	50	8	500	350	300	280	30	180
Łódź . . .	1 — 15.12	51,25	65	27,88	6,5	472,68	298,33	280	192,5	14,8	177,5
	16 — 31.12	52,50	65	29	6,5	558,64	290	280	190	25,97	177,5
Kraków .	1 — 15.12	40	70	35	8	530	320	250	180	23	175
	16 — 31.12	40	70	35	8	630	320	250	180	25	175
Katowice .	1 — 15.12	40	68	35	10	600	350	280	245	25	180
	16 — 31.12	40	68	35	10	550	350	280	245	25	180
Poznań . .	1 — 15.12	.	66	35	6	540	290	260	240	28	170
	16 — 31.12	.	66	35	6	460	290	260	240	28	170
Lublin . .	1 — 15.12	25	65	65	8	480	300	220	160	20	175
	16 — 31.12	27	75	65	8	500	300	220	160	20	175

Tabela 28

Wskaźniki kosztów wyżywienia w niektórych miastach 12. 5—9. 6. 1945 = 100

Czasokres	Warszawa	Łódź	Kraków	Białystok	Lublin	Bydgoszcz	Gdynia	Katowice	Poznań
1—15. 12 46	126	111	141	107	158	141	106	107	146
16—31. 12 46	133	120	144	117	165	142	113	107	146

Koszty wyżywienia w okresie od 12.5 — 9.6.45 przyjęto za 100 oddzielnie dla każdego miasta. Stąd porównywalność co do wysokości wskaźników pomiędzy poszczególnymi miastami nie istnieje. Można porównywać tylko stopień wzrostu względnie spadku.

12. Rynek pieniężny.

a) Sytuacja ogólna. Miesiąc sprawozdawczy zamyka okres roku 1946, drugiego roku gospodarowania od czasu zakończenia działań wojennych. W związku z tym przed omówieniem poszczególnych elementów rynku w miesiącu grudniu, podamy krótką, ogólną charakterystykę sytuacji jaka kształtowała się na rynku pieniężnym i kredytowym na przestrzeni całego 1946 r.

Przede wszystkim należy rozpatrzyć dwa aspekty ekonomiczne wpływające na kształtowanie się tej sytuacji: aspekt pieniężny i aspekt towarowy. Przy rozpatrywaniu aspektu pieniężnego, musimy rozróżnić potrzeby o charakterze produktywnym i o charakterze nieproduktywnym, a w dalszej kolejności źródła pokrycia tych potrzeb o charakterze nowych emisji środków pieniężnych i źródła nie wpływające na dalszą dynamikę obiegu pieniężnego.

Otóż, na przestrzeni całego 1945 r., pierwszego roku odbudowy aparatu produkcyjnego i aparatu administracji państwowej, wszelkie potrzeby zarówno nieproduktywne jak i produktywne były finansowane głównie przy pomocy nowych emisji, przy czym potrzeby budżetowe były w pewnej części realizowane i z własnych środków Skarbu, natomiast potrzeby gospodarcze były finansowane wyłącznie z emisji i pieniądza bankowego. Banki w tym czasie nie miały własnych środków o charakterze lokacyjnym, z procesu oszczędzania, i nie mogły ich mieć, stąd też wszelka działalność kredytowa banków opierała się na emisji lub kreacji innych nowych środków pieniężnych.

W tych warunkach wzrost ogólnego obiegu pieniężnego musiał być dość poważny, a ponadto stosunek nowych emisji na cele gospodarcze i na potrzeby nieproduktywne był niekorzystny.

Zjawiska te nie były rzeczą nieoczekiwaną. Władze gospodarcze zdawały sobie sprawę z trudności i konieczności nacisku na emisję w początkowym okresie organizacji życia gospodarczego i ażeby zapobiec większym wahaniom wartości pieniądza przeprowadziły reformę monetarną, wymianę starych znaków pieniężnych na nowe, która w konsekwencji dała pewną marżę emisyjną. Poza tym Państwo prowadziło specjalną politykę produkcji, w wyniku której strumień dóbr i usług rósł mniej więcej proporcjonalnie do strumienia pieniądza.

Rok 1946 zastał wyżej naszkicowaną sytuację. W dalszym ciągu sytuacja na rynku kształtowała się już w nieco odmiennych warunkach. Marża emisyjna, uzyskana na skutek dokonanej reformy wlutowej na początku 1945 r., została wyczerpana. Zakłady produkcyjne zdolne do pracy zostały już uruchomione i każdy dalszy wzrost dochodu społecznego, pozwalający na emisję pewnej ilości środków pieniężnych bez obawy wywołania zaburzeń gospodarczych, wymagał poważnych nakładów.

Stosownie do zmienionych warunków musiał ulec zmianie ogólny kierunek polityki pieniężnej. Działały wprawdzie i w r. 1946 pewne czynniki, które pozwoliły jeszcze na stosunkowo dość liberalną gospodarkę pieniężną. Czynnikami tymi były: dostawy unrrowskie i wreszcie dość różnorodny strumień dóbr zasilający rynek towarowy na skutek nielegalnego handlu z wysiedlonymi Niemcami, pozostawione przez okupanta zapasy surowców i półfabrykatów, które posłużyły do produkcji.

Jeśli do tego doliczymy import kredytowany i pasywne w r. 1946 saldo handlu zagranicznego, to okaże się, że i w roku 1946 działała potężna siła ekonomiczna pozwalająca na operacje finansowe z emisji i pieniądza bankowego, bez obawy większych wahań w sile nabywczej pieniądza.

Możliwości te były w pełni wykorzystane, przy czym zupełnie odmiennie, niż w r. 1945, gdyż finansowane były w ten sposób wyłącznie potrzeby produktywne. Bieżący budżet państwowy został w stosunkowo bardzo krótkim czasie, gdyż już w pierwszych miesiącach 1946 r. całkowicie zrównoważony.

Zakres potrzeb gospodarczych w r. 1946 był bardzo duży, bez porównania większy niż w r. 1945. Poza potrzebami inwestycji i odbu-

dowy, które zostały ujęte w ramy ogólnego planu inwestycyjnego na r. 1946 i które wynosiły kikadziesiąt miliardów, wzrosło ogromnie zapotrzebowanie na kapitały obrotowe.

Zapotrzebowanie na kapitały obrotowe wzrasta zawsze w stosunku proporcjonalnym do wzrostu kapitału rzeczowego zaangażowanego w produkcji, a poza tym należy pamiętać, że większość zakładów produkcyjnych nie mogła jeszcze wypracować własnych środków obrotowych. Stąd też kredyty bankowe służyły nietylko na wyrównanie wahań w zapasach kasowych jednostek gospodarczych, co byłoby zdrowym i normalnym zjawiskiem, ale również i na zaopatrzenie w kapitały obrotowe od podstaw.

Wszystkie powyższe potrzeby gospodarcze zostały zaspokojone, przy czym udział własnych środków był już w r. 1946 relatywnie duży. Inwestycje zostały sfinansowane w wysokim stopniu przez Skarb, a mianowicie na przeszło 13 miliardów, bez wzrostu zadłużenia Skarbu w emisji, poza tym z kredytów bankowych na ca. 26 miliardów, w których udział kapitałów lokacyjnych wynosił ca 18%.

Kapitały obrotowe zostały dostarczone zarówno z emisji jak i z pieniądza bankowego. Należy poza tym podkreślić korzystny objaw, że wzrost bezgotówkowych środków pieniężnych, a mianowicie pieniądza żyrowego i bankowego, był znacznie silniejszy niż wzrost banknotów w obiegu. Emisja w banknotach wzrosła w r. 1946 tylko o 128%, natomiast bezgotówkowy pieniądz (żyrowy i kreowany przez banki) wzrósł o 324%.

b) Wkłady. Ogólny stan wkładów w bankach pośredniczących i komunalnych kasach oszczędności wynosił na koniec grudnia 27.908 mil., wobec 25.217 miln. na koniec listopada i 26.839 miln. na koniec października. W stosunku procentowym (w porównaniu do stanu z miesiąca poprzedniego) w grudniu wkłady wzrosły o 11%, wobec spadku w listopadzie o 6%.

Wkłady avistowe, rachunki bieżące i lorowe wynosiły łącznie na ultimo grudnia 23.460 miln., wobec 21.074 miln. na ultimo listopada i wzrosły w stosunku procentowym o 11%.

Wkłady o charakterze lokacyjnym wynosiły łącznie na ultimo grudnia 4.448 miln., wobec 4.143 miln. na koniec listopada i wzrosły w stosunku procentowym o 7%.

Do korzystnych objawów należy zaliczyć fakt, że we wkładach o charakterze lokacyjnym silnie wzrastają pozycje wkładów z indywidualnej oszczędności. Wkłady te zgrupowane głównie w bankach akcyjnych i komunalnych kasach oszczędności, wynosiły na koniec grudnia kwotę 433 miliony, i wzrosły w grudniu w stosunku procentowym o 35%.

c) Kredyty. Ogólny stan kredytów udzielonych przez banki pośredniczące, komunalne kasy oszczędności i bezpośrednio przez Narodowy Bank Polski, wynosił na koniec grudnia 77.565 mil., wobec 69,178 mil. na koniec listopada i 66.411 mil. na koniec października. W stosunku procentowym wzrost akcji kredytowej wynosił w grudniu 12%, a w listopadzie 4%.

Widoczny jest zatem w grudniu bardzo poważny wzrost akcji kredytowej. W cyfrach absolutnych wzrost ten wyniósł 8.387 mil., przy czym z kwoty tej przypada na kredyty krótkoterminowe 2.806 mil., a na kredyty średnioterminowe 5.581 mil.

Łącznie stan wykorzystanych kredytów krótkoteminowych wynosił na koniec grudnia 51.734 mil., a stan wykorzystanych kredytów średnioterminowych 25.831 mil.

Do charakterystycznych zjawisk należy zaliczyć fakt, że pomimo wzrostu ogólnej działalności kredytowej krótkoterminowej, stan kredytów udzielonych bezpośrednio przez Narodowy Bank Polski poważnie w ostatnich miesiącach obniżył się. Bezpośrednie kredyty N. B. P. wynosiły na koniec października 22.325 mil. i spadły na koniec listopada do kwoty 18.952 mil., następnie na koniec grudnia do kwoty 17.497 mil., pomimo, iż Narodowy Bank Polski przejął w tym czasie bezpośrednie finansowanie na odcinku kredytów obrotowych czwartego przemysłu, a mianowicie przemysłu taboru i sprzętu kolejowego.

Przyczyną zmniejszenia się stanu bezpośrednich kredytów N. B. P. był bardzo poważny spadek zadłużenia przemysłu włókienniczego oraz spadek obliga przemysłu węglowego w kredytach eksportowych.

Kredyty refinansowe Narodowego Banku Polskiego wykazały w grudniu znaczny wzrost, a mianowicie z kwoty 28.661 mil. na koniec listopada do kwoty 37.730 mil. na koniec grudnia. Wzrost operacyj refinansowych został spowodowany głównie akcją średnioterminową.

Średnia refinansowania operacyj banków wynosiła na koniec grudnia 63,3%, wobec

57,0% na koniec listopada i 48,8% na koniec października.

d) Żyro. Obroty na rachunkach żyrowych wynosiły w grudniu 333.558 mil., wobec 275.371 mil. w listopadzie i wzrosły w grudniu o 21,1%. Obroty bezgotówkowe wynosiły 303.031 mil., tj. 90,9% obrotów ogólnych. Stosunek ten w listopadzie był nieco słabszy i wynosił 90,8%, a w październiku 89,4%.

Stan pozostałości na rachunkach żyrowych wynosił na koniec grudnia 23.464 mil. wobec 18.949 mil. na koniec listopada i 18428 mil. na koniec października.

W stosunku procentowym pozostałości wzrosły w grudniu o 23,8%, wobec 2,8% wzrostu w listopadzie i 20,8% wzrostu w październiku.

e) Bilety skarbowe. Premiowa Pożyczka Odbudowy Kraju. Sprzedaż biletów skarbowych I Em. po uwzględnieniu wymiany na gotówkę wyniosła na koniec grudnia 916 mil. II em. 1.805 mil. Łącznie stan sprzedaży wynosił 2.721 mil. i wzrósł w porównaniu ze stanem sprzedaży z końca listopada o 122 miliony.

Stan przedpłat i wpłat na Premiową Pożyczkę Odbudowy Kraju wynosił na koniec grudnia 4.341 mil. i powiększył się w grudniu o 12 milionów.

Łącznie wpływy Skarbu z tytułu sprzedaży biletów skarbowych i wpłat na P. P. O. K. wyniosły w grudniu 134 miliony.

Dr. Stefan Perczyński.

Z BIEŻĄCYCH ZAGADNIEŃ GOSPODARCZYCH

PRZEGLĄD RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

(Ciąg dalszy)

5. Jugosławia.

Obieg pieniężny w Jugosławii w chwili wyzwolenia kraju obejmował jednostki walut: serbskiej, kroackiej, niemieckiej, włoskiej, węgierskiej, bułgarskiej i albańskiej. Celem ujednolicenia systemu pieniężnego ogłoszono w kwietniu 1945 r. emisję nowej waluty o starej nazwie dinara, którego kurs wymiany ustalono następujący: 1 dinar nowy = 20 dinarów serbskich = 40 kun kroackich = 1 pengó = 10 lew = 0,4 franka albańskiego = 3,33 liry, a kurs zewnętrzny: 1 dol. = 50 dinarów nowych. Posiadaczom starych walut wypłacano tylko 5.000 dinarów nowych na osobę, natomiast resztę zablokowano. W dniu 15 czerwca 1945 r. sumy zablokowane zostały opodatkowane (z wyjątkiem funduszy pewnych związków i organizacji publicznych) w formie daniny od kapitałów. Należy nadmienić, że emisji dinarów nowych dokonało Ministerstwo Finansów, gdyż Nar. Bank Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosłowiańskiej został powołany do życia dopiero dekretem z 15 stycznia 1946 r. Brak danych statystycznych uniemożliwia omówienie dalszego rozwoju obiegu pieniężnego, który przed wojną wynosił ca 9 mlrd. (przeciętny za grudzień 1939 r.), na koniec 1944 r. wzrósł do 150 mlrd. jednostek krajowych, a na koniec czerwca 1946 r. wykazany był w kwocie 20 mlrd. dinarów nowych. Z powyższego widać tylko, że dokonana emisja nowych dinarów doprowadziła do radykalnego zredukowania obiegu pieniężnego.

Brak odnośnych danych liczbowych utrudnia również zanalizowanie obecnej sytuacji gospodarczej kraju. Wprowadzony ustawą ogólnopaństwowy plan gospodarczy obejmuje projekt rozwoju całej gospodarki narodowej w celu prawidłowego wykorzystania i rozwoju wszystkich możliwości i sił wytwórczych oraz podniesienia ogólnego dobrobytu narodu jugosłowiańskiego.

Rozmiary produkcji w poszczególnych branżach dalekie są jeszcze od poziomu przedwojennego, m. in. wskutek niedostatecznego zaopatrzenia w surowce. Najważniejszym surowcem w przemyśle tekstylnym jest bawełna, której uprawa w kraju, dająca zbiór 1,238 ton surowca w 1938 r., a 1.650 ton w 1940 r., została po wyzwoleniu Jugosławii przerwana na skutek zniszczeń wojennych. Obecne zapotrzebowanie na bawełnę pokrywa Jugosławia importem, głównie z Z. S. R. R. i dostaw UNRRA. Przemysł jedwabniczy, dość wysoko rozwinięty przed wojną, odczuwa ostry brak jedwabiu sztucznego, sprowadzanego zawsze zza granicy, głównie Włoch i Niemiec. Stosunkowo dużo uwagi poświęca się obecnie hodowli binistry, nowej rośliny tekstylnej, dojrzewającej na wybrzeżu Morza Adriatyckiego. Dla przeróbki przemysłowej binistry buduje się już nowe

warsztaty tekstylne w centrum ośrodków jej uprawy. Poświęca się też ostatnio dużo uwagi możliwościom rozszerzenia produkcji aluminium, gdyż kraj posiada bogate złoża niezbędnego w tym celu bauksytu, i to pierwszorzędnej jakości. Obecnie kończy się rozpoczętą przez okupanta budowę dwóch fabryk w Słowenii, obliczonych na produkcję 300.000 ton aluminium rocznie. Narazie możliwości produkcyjne tego metalu są utrudnione m. i. wskutek niedostatku węgla, który zamierza się zastąpić częściowo energią elektryczną.

Serbskie kopalnie węgla, zniszczone w znacznym stopniu w czasie wojny i okupacji, zostały już prawie całkowicie odbudowane, a niektóre z nich osiągnęły poziom produkcji przedwojennej.

W związku z przejęciem przez państwo całego szeregu przedsiębiorstw energetycznych, daje się zauważyć ostatnio wzmożona akcja elektryfikacji kraju. Wojna i okupacja poczyniły duże spustoszenia i na tym odcinku gospodarczym. Istnieje plan zbudowania wielkiej centrali elektrycznej dla wykorzystania energii wodnej w związku z projektem przekopania kanału Dunaj — Adriatyk.

Problem podciągnięcia wzwyż szerokich warstw rolniczych upośledzonych dotychczas gospodarczo, realizowany jest w drodze rozporządzeń urzędowych, podwyższających ceny skupu niektórych produktów rolnych, przy jednoczesnym obniżaniu cen na szereg artykułów przemysłowych. Dokonane ostatnio podwyższenie ceny skupu kukurydzy i bydła ubojowego, a z drugiej strony obniżenie ceny za wyroby tekstylne i naczynia emaliowane dla wsi o ca 20%, niezależnie od uprzednio obniżonych cen na maszyny i narzędzia rolnicze, nawozy sztuczne i t. p., zdążą wyraźnie do zwiększenia siły nabywczej wsi i poprawienia niekorzystnej jej sytuacji, spowodowanej słabymi zbiorami tegorocznymi na skutek suszy letniej.

W porównaniu do 1945 r. ceny artykułów rolniczych wykazują obecnie od kilku miesięcy pewien stały wzrost, w przeciwieństwie do cen wyrobów przemysłowych, które w tym czasie zniżkowały przeciętnie o ca 30%, a w niektórych wypadkach nawet o ca 50%.

6. Bułgaria

Ważniejsze składniki bułgarskiego rynku pieniężnego w mlrd. lew.

Treść	Na koniec odnośnego miesiąca 1946 r.							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1. Obieg pieniężny	77,7	80,2	78,1	79,3	79,3	76,5	75,4	77,1
w tym: banknoty	47,2	46,6	45,8	47,3	47,1	46,8	44,9	44,4
bony oprocentowane . . .	27,3	29,3	29,0	28,7	28,9	26,4	27,2	29,4
monety	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
2. portfel wekslowy i pożycz. N. B. Bułgarskiego	5,9	5,1	4,3	3,6	8,4	7,6	—	—
3. Wkłady w bankach handlwych . .	56,8	57,5	58,3	57,6	59,2	60,0	60,6	61,0

Ogólny obieg pieniężny po okresie stałego spadku od maja 1946 r. wykazał w sierpniu w porównaniu do poprzedniego miesiąca wzrost o 1,7 mlrd. lew, wyłącznie wskutek jeszcze silniejszego zwiększenia się emisji bonów oprocentowanych. Jakkolwiek obieg banknotów malał powoli, lecz stale od kwietnia br., to jednak powyższy wzrost obiegu ogólnego, z drugiej zaś strony powolny napływ wkładów do banków handlowych wskazywał na nagromadzenie się znacznych funduszów płynnych w rękach publiczności, co musiało z konieczności krzyżować uprawianą politykę cen zniżkowych. Polityka ta zmierzała do osiągnięcia podwójnego celu: obniżenia cen na artykuły przemysłowe i świadczenia oraz utrzymania cen na produkty rolne.

Wskaźniki cen hurtowych i detalicznych 1939 = 100

Okres	Ceny hurtowe			Ceny detaliczne
	Ogółem	Art. rolne	Produkty przemysł.	
I 1946 r.	596	576	621	654
II " "	598	—	—	—
III " "	600	—	—	—
IV " "	601	—	—	—
V " "	602	—	—	—
VI " "	608	598	621	643
VII " "	631	642	616	651
VIII " "	646	—	—	—

Ogólny wskaźnik cen hurtowych po okresie pewnej stabilizacji w I półroczu 1946 r. wykazał w następnych miesiącach nagły i silny wzrost, głównie pod wpływem urzędowego podwyższenia cen na różne artykuły rolne, jak zboże i inne. Zwyżka cen detalicznych w II półroczu 1946 r. nastąpiła głównie w związku z podrożeniem mąki, produktów mlecznych i innych artykułów rolniczych. Ogólny wskaźnik cen wyrobów przemysłowych wykazał, pomimo wysiłków rządowych, nieznaczny tylko spadek w ciągu pierwszych siedmiu miesięcy ub. r. Przyczyną tego było słabe zaopatrzenie rynku w towary przemysłowe wskutek niskiej jeszcze produkcji krajowej, głównie z braku surowców.

Kraj posiada wprawdzie dość znaczne zapasy węgla kamiennego i rud, jednak brak odpowiednich sił roboczych na miejscu paraliżuje w znacznym stopniu wysiłek rządu w kierunku zwiększenia ich wydobycia. Brak opału i energii elektrycznej uniemożliwia pełniejsze wykorzystanie zdolności produkcyjnej zakładów przemysłwych i rzemieślniczych

Na skąpe zaopatrzenie w surowce podstawowe narzeka przemysł chemiczny, m. i. na odcinku produkcji nawozów sztucznych. Przemysł metalowy pozbawiony jest prawie całkowicie własnej surówki.

W celu zaradzenia powyższym brakom czynniki kierownicze kraju dążą do stworzenia w poszczególnych branżach własnego przemysłu oraz do zmechanizowania produkcji rolniczej. Państwowy plan gospodarczy 1946 r. przewiduje budowę t. zw. ciężkiego przemysłu bułgarskiego — zakłady przemysłowe sztucznych nawozów, kwasu siarczanego, ekstraktów garbarskich, koksu, ołowiu, węgla drzewnego i t. p. — kosztem 4,1 mlrd. lew. Plan ten ma być wykonany w ciągu kilku lat; niezbędne materiały budowlane oraz część maszyn i instalacyj dostarczone zostaną przez przemysł krajowy, reszta natomiast będzie sprowadzona zza granicy.

Pomimo trudnych warunków przemysł bułgarski wykazuje od czerwca 1946 r. znaczny wzrost produkcji.

Ogólny wskaźnik produkcji przemysłowej po przejściowym wzroście w marcu wykazywał od początku roku do czerwca 1946 r. tendencję spadkową, w następnych zaś miesiącach zaczął silnie wzrastać, nie osiągając jednak szczytowego poziomu zeszłorocznego (X. 45 r.), z wyjątkiem wytwórczości kopalnianej, której wskaźnik wyniósł w sierpniu ub. r. 205 w porównaniu do 190 w październiku r. 1945. Począwszy od początku II kwartału ub. tempo produkcji dóbr wytwórczych wykazuje zdecydowaną przewagę nad wytwórczością dóbr konsumcyjnych, których wskaźnik w sierpniu 1946 r. był mniejszy jeszcze o 21 punktów od wskaźnika maksymalnego w październiku r. 1945 157. Przemysł tekstylny wykazuje ciągle słaby rozwój produkcji, głównie z braku surowców pochodzenia przeważnie zagranicznego.

Wskaźniki produkcji przemysłowej w Bułgarii 1939=100

	1945	1946								
	X	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ogólny . . .	154	90	90	107	100	98	107	120	137	
Dóbr produkc.	110	74	71	107	112	119	145	125	143	
Dóbr konsumc.	157	93	94	109	100	97	104	121	136	
Kopalnie . . .	190	164	147	169	157	144	143	140	205	
Przem. tekstyln.	117	75	78	96	87	81	80	67	83	

Handel zagraniczny Bułgarii wykazał po zakończeniu wojny silne skurczenie volumenu towarowego. W porównaniu do 660.000 ton w 1943 r., eksport bułgarski spadł w 1945 r. do 180.000 ton. Pierwsze półrocze 1946 r. wykazuje już szybkie zwiększenie obrotów handlowych z zagranicą. W okresie tym importowano towarów za 5,707 mil., eksportowano za 3.641 mil. lew, a wynikłe z tego bierne saldo bilansu handlowego wyniosło 2.066 mil. lew, w przeciwieństwie do nadwyżki eksportowej za 1945 r. w wysokości 7 mlrd. W imporcie bułgarskim pierwsze miejsce, opanowane dawniej przez Niemcy, zajęła obecnie Rosja.

Kierunki eksportu bułgarskiego w liczbach procentow. wartości

Kraje	1937	1943	1944	1945	I-III 1946
Z. S. R. R. . . .	—	—	1	95	46
Niemcy	43	79	88	—	—
Inne	57	21	11	5	54
	100%	100%	100%	100%	100%

Cyfry pierwszych miesięcy 1946 r. wykazują, że eksport bułgarski usiłuje penetrować na inne rynki poza rosyjskim, dominującym w 1945 r. Bułgaria wysyła swe produkty obecnie do różnych krajów wschodnioeuropejskich, a nawet do U. S. A.

Sytuacja aprowizacyjna miast napotyka na znaczne trudności, a to ze względu na wielką su-

szę, jaka nawiedziła Bułgarię w lipcu i sierpniu ub. r., powodując wypalenie łąk i pogorszenie zbiorów kukurydzy. Bardzo niepomyślnie wypadły też zbiory ziemniaków.

7. Grecja.

Grecja stoi na czele krajów europejskich, które przeżyły największą inflację w czasie wojny. Obieg pieniężny wzrósł z 8 mlrd. drachm na koniec czerwca 1939 r. do 2.500.000.000 mlrd. drachm na 11.XI. 1944 r. Wraz ze wzrostem znaków pieniężnych rosły również raptownie ceny, które często dwoiły się w ciągu dwóch kolejnych dni. W dniu 11.XI. 1944 r. władze finansowe zarządziły wymianę banknotów na nowe w stosunku 1 drachma nowa = 50 mil. drachm starych, dzięki czemu obieg pieniężny został zmniejszony do sumy 50 mlrd. drachm nowych. Jednak wkrótce rozpoczął się od nowa ruch zwyżkowy, który trwał cały rok 1945. Volumen pieniężny osiągnął wreszcie na koniec stycznia 1946 r. ca 150 mlrd. drachm. Celem ograniczenia dalszego ruchu zwyżkowego został utworzony na podstawie gospodarczego układu grecko-angielskiego z 24.I. 1946 r. t. zw. Komitet Walutowy (Currency Committee), składający się z 5 członków: 3 Greków, 1-ego Amerykanina i 1-ego Brytyjczyka, z których każdy miał prawo sprzeciwu (veto) w stosunku do nowej emisji banknotów. Dekrety, wydawane po 11.XI. 1944 r., a dotyczące słusznego przerachowania wkładów bankowych, długów handlowych, należności zagranicznych i innych aktywów pieniężnych, opierały się zasadniczo na rozróżnianiu zaszłości tych aktywów — okres przedwojenny i następny. Problem ten jednak nie został dotychczas rozstrzygnięty definitywnie.

Celem zahamowania inflacyjnego ruchu cen władze greckie podjęły w listopadzie 1944 r. jeszcze inny środek — sprzedaż publiczności złotych monet — Gold Sovereign, będących ulubionym środkiem tezauryzacyjnym społeczeństwa . Kurs monety złotej ustalono początkowo w wysokości 2.400 drachm. W miarę postępu inflacji kurs powyższy wzrósł do 190.000 drachm w grudniu 1945 r., opadając następnie w pierwszym kwartale 1946 r. do 110.000 drachm.

Pod wpływem rozwoju sytuacji powyższej rząd grecki był zmuszony do zastosowania dewaluacji, przeprowadzonej trzykrotnie od chwili wyzwolenia kraju w październiku 1944 r. Kurs parytetowy dla drachmy nowej w stosunku do walut anglosaskich ustalono w listopadzie 1944 r. na poziomie: dol. 1 = 150 drachm, funt szt. 1 = 600 drachm. Następnie w czerwcu 1945 r. podwyższono kurs dolara do 1 dol. = 500 drachm, fiksując wreszcie 25.I. 1946 r. stosunek wymienny: 1 dol.=5 000 drachm, 1 funt szt. = 20.000 drachm, w porównaniu do przedwojennego kursu dolara: 1 dol. = 117 drachm.

Poprawa sytuacji finansowej pod koniec I-go półrocza 1946 r. wpłynęła korzystnie na stabilizację waluty w tym okresie. Dochody skarbowe w II kwartale 1946 r. osiągnęły 348 mlrd. drachm, natomiast wydatki 260 mlrd. drachm. Obieg pieniężny wykazał mniejsze tempo wzrostu; wzrost z 258 mlrd. na 31.III. 46 r. o 106 mlrd. do 364 mlrd. drachm na 30.IV. 46 r. w porównaniu do wzrostu przeciętnego o ca 20 — 50 mlrd. drachm w okresie następnym.

Ważniejsze składniki bilansowe Banku Greckiego w mlrd. drahm.

Stan rachunków na dzień	Złoto i dewizy	Portfel wekslowy	Pożyczki Państwa	Pożyczki Pozostałe	Obieg banknotów	Wkłady krajowe	Zobowiązania zagraniczne
31.V. 1946	1.634	7,6	513	215	389	176	507
30.VI. ,,	1.585	7,3	501	290	412	207	478
31.VII. ,,	1.526	8,5	512	358	444	195	479
31.VIII. ,,	1.466	9,1	533	430	496	200	464
30.IX ,,	1.438	11,3	517	499	512	203	465

Portfel wekslowy Banku oraz pożyczki pozostałe, wykazujące stały i poważny wzrost wskazują na uprawianie polityki ekspansji kredytowej na cele gospodarcze. Nieznaczny wzrost wkładów krajowych w III kwartale 1946 r. jest dowodem, że nowokreowana siła nabywcza kierowała się na rynek towarowy, co nie pozostawało bez wpływu na zwyżkę cen wobec niedostatecznej jeszcze podaży dóbr, pomimo wzrastającej poprawy w wytwórczości.

Grecja, kraj przede wszystkim rolniczy i najbiedniejszy z krajów bałkańskich, stanął po wojnie w obliczu konieczności rozwiązania problemu podwójnego: odbudowy powojennej i pookupacyjnej kraju oraz rozwinięcia źródeł krajowych czynników wytwórczych, szczególnie surowców przemysłowych, których większość musi Grecja importować. Osiągnięcie powyższych celów w obecnym stanie kompletnego zbiedzenia przekracza oczywiście siły inicjatywy prywatnej, czy nawet co raz szerzej stosowanej inicjatywy państwowej, a wymaga koniecznie pomocy zewnętrznej. Udzielona przez Anglię Bankowi Greckiemu bezprocentowa pożyczka w wysokości 10 mln. funtów zwracalna w ciągu dziesięciu rat rocznych począwszy od 1.VII. 1951 r., miała właśnie na celu ułatwienie Grecji dzieła odbudowy gospodarczej i finansowo-pieniężnej.

Ściślejszy kontakt gospodarczy z zagranicą nawiązała Grecja dopiero z początkiem II-go półrocza 1946 r. Wyższy od międzynarodowego krajowy poziom cen, faworyzując import a upośledzając eksport grecki, wpływał ujemnie na kształtowanie się bilansu handlowego i rezerwy złota i dewiz, których zapas w Banku Greckim malał stale w omawianym okresie i wyniósł na koniec września 1946 r. 1.438 mlrd. drachm w porównaniu do 1.634 mlrd. drachm na 31.V. 1946 r. W celu utrzymania rezerw dewizowych Grecja była zmuszona wprowadzić ostre restrykcje importowe. Zobowiązania zagraniczne Banku Greckiego wykazały powolny, lecz stały spadek, w tym zobowiązania z tytułu importu spadły z 2.101 mil. drachm na 30.V. 1946 r. do 1.211 mil. drachm na 30.IX. 1946 r.

Produkcja przemysłowa, która w 1940 r. pokrywała w ca 80% potrzeby greckiego rynku wewnętrznego, wykazała latem 1946 r. znaczną poprawę. Wskaźniki produkcji wzrosły w lipcu 1946 r. w większości branż, w stosunku do czerwca wytwórczość przemysłowa wzrosła przeciętnie 3 — 15%. W porównaniu do 1939 r. produkcja przemysłu spożywczego osiągnęła na początku II półrocza 1946 r. 89%, a tekstylnego 63%. Gorzej przedstawiała się sprawa w przemyśle budowlanym — 44%, chemicznym — 41%, a zwłaszcza na odcinku przemysłu kopalnianego, gdzie wytwórczość lipca 1946 r. stanowiła zaledwie 21% przedwojennej. Na rozwój produkcji w przemyśle w następnych miesiącach bardzo niekorzystnie wpłynęły zaburzenia i walki wewnętrzne, które skłoniły nawet wielu przemysłowców do emigracji, głównie do U. S. A.

8. Turcja.

Kurs waluty tureckiej, utrzymywany sztucznie na zbyt wysokim poziomie w stosunku do walut anglosaskich od czasu przeprowadzonej dewaluacji funta i dol., stwarzał wielkie trudności dla eksportu tureckiego, a jednocześnie wybitnie faworyzował import towarów zagranicznych. Ceny wewnętrzne w Turcji przewyższały poziom cen światowych, a więc podlegały ustawicznie silnej presji, która deprymowała kurs waluty i rodziła marazm ekonomiczny. Sytuacja gospodarcza zaostrzyła się wyraźnie na początku II-go kwartału 1946 r. w związku z napływem na rynek turecki wielkiej ilości towarów amerykańskich, konkurujących skutecznie pod względem ceny i jakości z odnośnymi artykułami miejscowymi. Producenci tureccy, nie znajdując zbytu na swe towary, zmuszeni byli je magazynować względnie sprzedawać ze stratą. Wiele firm zawiesiło wypłaty. Sytuacja w Turcji doznała pewnego odprężenia dopiero z chwilą wybuchu strajków w U. S. A., dzięki czemu nastąpiło znaczne zwolnienie tempa przywozu do Turcji wyrobów amerykańskich.

Zastój w przemyśle eksportowym, spowodowany trudnościami znalezienia rynku zbytu wskutek zbyt wygórowanych cen wewnętrznych, skłonił rząd turecki do wprowadzenia systemu premii dla niektórych walut, jak dla funta, dol. i funta egipskiego. Premia eksportowa wynosiła 40%; realizowana była w drodze doliczania importerowi przez Bank Centralny 48% należności przy zakupie dewiz. System premii nie przyniósł spodziewanego rozwiązania problemu. Towary tureckie nadal nie znajdowały nabywców, a kraj — dewiz. W tych warunkach rząd turecki zdecydował się na zdewaluowanie funta tureckiego. Jednocześnie w celu zaspokojenia potrzeb surowcowych ze strony przemysłu krajowego zdecydowano się na liberalniejszą politykę w przyznawaniu wolnych dewiz na import niezbędnych surowców.

Ogłoszona urzędowo w dniu 9.IX. 1946 r. dewaluacja waluty tureckiej celem stworzenia korzystniejszych warunków konkurencyjnych dla tureckich towarów eksportowych, obniżyła wartość funta tureckiego w stosunku do walut anglosaskich o 215%. Zamiast dotychczasowego stosunku dol. 1 = 1,3 Ltqs a funta szter.

1 = 5,22 Ltqs wprowadzono nową relację: dol. 1 = 2,80 Ltqs oraz funt szter. 1 = 11,39 Ltqs. Omawiana wyżej premia walutowa została z tą samą datą zniesiona. Wraz z dewaluacją funta przywrócono wolny handel złotem, ustalając następujące kursy: przy sprzedaży 1 gr. złota = 454 piastry (1 funt złoty = 31,07 funta tureckiego), przy kupnie 1 gr. złota = 450 piastrów (1 funt złoty = 29,77 funt tureckiego). Wolny handel złotem miał ułatwić walkę z inflacją oraz zahamować ucieczkę publiczności od pieniądza do towaru. Urzędowa sprzedaż złota miała wycofać z obiegu jak największą ilość banknotów i w ten sposób poprzez zahamowanie ucieczki od pieniądza do towarów, zapobiec wzrostowi cen na rynku towarowym. Cel powyższy został w znacznej mierze osiągnięty. Ceny artykułów konsumcji krajowej, po kilkudniowej zwyżce, zaczęły spadać do dawnego stanu, względnie stabilizować się na nowo osiągniętym poziomie.

Korzystnym czynnikiem dla realizacji rządowych zamierzeń ekonomicznych stały się pomyślne, tegoroczne zbiory rolnicze, które osiągnęły nienotowaną dotychczas cyfrę 5 mil. ton, co przy spożyciu wewnętrznym ca 3 mil. ton da nadwyżkę ca 2 mil. ton wartości ca 200 mil. funtów szterlingów. Rzucenie tej nadwyżki na rynki zagraniczne umożliwi wzamian zdobycie wolnych dewiz, niezbędnych na import surowców, a zwłaszcza maszyn i narzędzi dla przemysłu krajowego. Należy zaznaczyć, że przemysł turecki oparty jest w znacznej mierze na dostawach zza granicy. W zakresie maszyn i urządzeń, zależność od zagranicy jest prawie całkowita, jeśli zaś idzie o surowce — częściowa. Turcja, jako kraj wybitnie rolniczy, posiada znaczne możliwości rozszerzenia baz surowcowo-rolnych. Uprawa ziemi jest nadal jeszcze bardzo prymitywna w okręgach oddalonych od centr kulturalnych. Stan gospodarki rolnej może być postawiony na znacznie wyższym poziomie.

Wzrost zapasu złota i dewiz z 368 mil na 31.VIII. do 785 mil. funtów tureckich na 28.IX. 1946 r. tłumaczy się głównie przewartościowaniem ich w związku z przeprowadzoną dewaluacją. Obieg pieniężny, portfel wekslowy jak również pożyczki Banku Tureckiego, po okresie tendencji zniżkowej w pierwszych miesiącach, wykazały następnie, począwszy od czerwca stały, znaczny wzrost. Ekspansja kredytowa, znajdująca swe odbicie we wzroście cen wewnętrznych, uprawiana była głównie w celach przyspieszenia rozwoju gospodarczego, głównie uprzemysłowienia kraju.

Ważniejsze składniki bilansowe Banku Centralnego Turcji w milionach Ltq.

Stan r-ków na dzień	Złoto i dewizy	Portfel wekslowy	Pożycz. zastaw.	Obieg bankn.	Wkłady
16. II 1946	369	522	243	897	121
25. V ,,	382	469	205	836	132
29. VI ,,	371	441	228	821	117
27. VII ,,	366	477	214	826	111
31. VIII ,,	368	490	227	845	114
28. IX ,,	785	520	234	878	117
19. X ,,	798	545	243	902	118
2. XI ,,	807	553	245	920	115

Wobec wybitnie rolniczego charakteru kraju o słabo rozwiniętym przemyśle, rząd turecki zdecydował się realizować opracowany plan pięcioletni, który kładzie główny nacisk na zwiększenie uprzemysłowienia kraju. W pierwszym okresie przewiduje się stworzenie przemysłu, niezbędnego do wzmocnienia obronności kraju oraz rozbudowy tych branż przemysłowych, które wymagają obecnie przywozu zagranicznego za wolne dewizy. Ponadto projektuje się zwiększenie produkcji i polepszenie jej jakości oraz zmniejszenie kosztów własnych w istniejących już gałęziach przemysłu. Zamierza się przede wszystkim stworzyć niezależny od zagranicy przemysł chemiczny, cementowy i konopny oraz rozbudować przemysł tekstylny do rozmiarów, zapewniających pokrycie zapotrzebowania wewnętrznego w 90%. Produkcja cementu wzrastająca od początku roku, wyniosła w czerwcu 1946 r. 33.000 ton w porównaniu do przeciętnej miesięcznej 24.000 ton w roku 1939. Produkcja energii elektrycznej w I półroczu 1946 r. przeciętnie 17 mil. kWh przekroczyła produkcję z 1939 r. o ca 42%. Wydobycie węgla kamiennego po znacznym spadku w miesiącach letnich wykazuje od września 1946 r. znaczny wzrost, przekraczając w tym miesiącu przeciętne wydobycie w 1939 r. o ca 30%.

9. Z. S. R. R.

Wyrównanie olbrzymich strat materialnych, poniesionych przez Rosję w czasie drugiej wojny światowej, wymagać będzie dłuższego czasu oraz olbrzymiego wysiłku pracy i nakładów finansowych. Wzamian za brak nie publikowanych zresztą periodycznie danych statystycznych, dotyczących obiegu pieniężnego, cen to-

warów, handlu zagranicznego i t. p., stoi do dyspozycji obfity materiał odnośnie planów pięcioletnich, z których ostatni 1946 — 1950 ogłoszono w marcu 1946 r. Nowy plan pięcioletni ma za główny cel odbudowę rejonów zdewastowanych działaniami wojennymi oraz doprowadzenie produkcji przemysłowej i rolnej do poziomu ewentualnie wyższego od przedwojennego. W porównaniu do stanu przedwojennego produkcja rolnicza w 1950 r. ma wzróść o 27%, a wytwórczość przemysłowa nawet o 48%. Przewiduje się znaczne zwiększenie wydajności pracy, co doprowadzi do obniżenia kosztów własnych. Spodziewane z tego tytułu oszczędności w produkcji przemysłowej mają być przeszło dwukrotnie większe niż w uprzednim planie pięcioletnim.

Jednym z ważnych problemów nowego planu pięcioletniego będzie zwiększenie kapitalizacji pieniężnej do rozmiarów, zapewniających bezzawodnie odbudowę i rozwój gospodarki narodowej według nakreślonego programu. Samo sfinansowanie inwestycji scentralizowanych w gospodarce narodowej ma wynieść 250 mlrd. rubli, pomijając znaczne sumy, niezbędne na inwestycje zdecentralizowane. Wyemitowana przez rząd sowiecki w maju 1946 r. bezprocentowa dwudziestoletnia pożyczka premiowa w kwocie 20 mlrd. rubli została w ciągu 10-ciu dni subskrybowana z nadwyżką 1,8 mlrd. rubli. Jest to piąta z kolei z poważniejszych pożyczek wewnętrznych, emitowanych od 1942 r. włącznie. Ogólna kwota tych pięciu pożyczek wzrosła do 110 mlrd., czyli do 1/3 sumy budżetu państwowego na rok 1946.

Budżety państwowe Z. S. R. R. w mlrd. rubli

Lata	1938	1940	1945	1946
I. Dochody	128	178	302	333
II. Wydatki	124	173	299	319
w tym:				
gospodarka narodowa	51,7	57,1	74,4	102
wydatki społ.-kult.	35,3	41,7	62,7	83
wydat. na obronę narod.	23,2	56,1	128,2	72

Cyfry poszczególnych wydatków w omawianych latach wykazują znaczne przesunięcia. Podczas gdy wydatki na gospodarkę narodową oraz na cele społeczno-gospodarcze na rok 1946 wykazały znaczny wzrost w układzie procentowym całości pozycyj budżetowych, to wydatki na obronę narodową, które osiągnęły swe maksimum 137,8 mlrd. rubli w 1944 r., zostały silnie zredukowane: z 45% w 1945 r. do 23% wszystkich wydatków w 1946 r.

Wykaz wydatków na poszczególne odcinki gospodarki narodowej w miliardach rubli

Wydatki na:	1945 r. wykonan.	1946 r. prelimin.	Wzrost w 1946 w stosunku do 1945 r.
Przemysł	43,9	63,8	19,9
Rolnictwo	9,1	12,6	3,5
Komunikację i pocztę	9,9	10,8	0,9
Handel i zaopatrzenie	2,2	3,2	1,0
Gospodarkę komunalną	2,4	3,9	1,5

Jak widać z powyższych cyfr, plan pięcioletni forsuje przede wszystkim rozbudowę przemysłu. Plan ten przewiduje, obok odbudowy zniszczonych oraz rozbudowy istniejących fabryk, również budowę nowych zakładów, a nawet powstanie szeregu nowych gałęzi przemysłu, opartych na nowych metodach technicznych produkcji. Projektuje się zastosowanie na szeroką skalę prądu elektrycznego w przemyśle metali lekkich i kolorowych oraz w branży chemicznej i obróbce metali czarnych. Rozbudowa sieci elektrycznych oraz rurociągów gazowych o dalekim zasięgu uczyni zbędnym przewóz olbrzymich ilości paliwa. W przemyśle węglowym ma nastąpić wprowadzenie pełnej mechanizacji procesów wydobywania węgla oraz jego transportu. Dzięki rozbudowie przemysłu budowy maszyn górniczych, przewiduje się wzrost wyposażenia technicznego w przemyśle węglowym w 1950 r. w porównaniu do stanu przedwojennego o ca 3—4 razy. W przemyśle czarnej metalurgii buduje się i uruchamia 45 wielkich pieców hutniczych, 165 pieców martenowskich, 90 pieców elektycznych, 104 maszyn walcowniczych i t. p. Liczba obrabiarek dla metali wyniesie w końcu planu pięcioletniego 130.000 sztuk, t. j. o przeszło 30% więcej od liczby obrabiarek w U. S. A. w 1940 r. Ponadto wyprodukuje się w tym czasie 123.000 sztuk obrabiarek specjalnych o wysokiej wydajności, pojedyńczych i zespołowych oraz obrabiarek-automatów i półautomatów. Przemysł maszynowy planuje produkcję nowych, udoskonalonych maszyn, narzędzi i sprzętu, jak specjalne urządzenia dla przemysłu górniczego, naftowego i leśnego, maszyny ładunkowe, dźwigi, aparaturę chemiczną i t. d. Zwiększenie mechanizacji w poszczególnych gałęziach przemysłu, dzięki stałemu i szybkiemu postępowi technicznemu, ma doprowadzić do wzrostu wydajności pracy w przemyśle pod koniec planowane-

go okresu w porównaniu do stanu przedwojennego o ca 36%. W porównaniu do niedokończonego planu poprzedniego, ogólne cyfry dla produkcji programu obecnego ustalone zostały na nieco niższym poziomie.

Produkcja roczna Z. S. R. R. w/g planów pięcioletnich

	Plan trzeci niedokoń. 1942 r.	Plan czwarty — obecny 1950	Procent. spadek — wzrost
Żelazo — w mln. ton	22,0	19,5	—11,4%
Stal „ „ „	28,0	25,5	—9,3%
Węgiel „ „ „	243,0	250,0	+2,9%
Nafta „ „ „	48,5	35,5	—27,0%
Energia elektr. w mld. kwh	75,0	82,0	+9,3%

Nowy plan pięcioletni, przewidujący znaczne obniżenie produkcji nafty, zasługuje jeszcze z jednego zjawiska na uwagę. Polityka przesuwania ku wschodowi punktu ciężkości produkcji przemysłowej została w tym planie jeszcze bardziej zaakcentowana.

Na odcinku kredytów międzynarodowych Z. S. R. R. zajmuje stanowisko kraju dłużniczego, głównie wobec U. S. A. — dol. 400 mil., zaciągniętych na podstawie amerykańskiej ustawy pożyczkowo-dzierżawnej. Obecnie Z. S. R. R. toczy rozmowy z rządem U. S. A. o uzyskanie dalszej pożyczki 1 mlrd. dol. Poza niewielką pożyczką kanadyjską dol. 3 mil. należy wymienić uzyskany w Szwecji w październiku 1946 r. kredyt 1 mlrd. koron szw., który ma być wykorzystany w ciągu 5 ciu lat na sfinansowanie radzieckiego importu towarów szwedzkich. Termin spłaty kredytu ustalono na 15 lat, licząc odsetki 3% rocznie po upływie 3-ch lat od daty wykorzystania poszczególnych sum.

DZIAŁ ARTYKUŁOWY

Dr Józef Świdrowski

GOSPODARKA PLANOWA A POLITYKA PIENIĘŻNA

1. *Uwagi wstępne.*

W rozważaniach na temat gospodarki planowej przeważnie rozpatruje się ten problem od strony ideologicznej czy też ogólno-gospodarczej, natomiast naogół nie dyskutuje się tego problemu w sposób bardziej szczgółowy z punktu widzenia pieniężnego. Rozważenie problemu w taki sposób częściowo tłumaczy się tym, że niejednokrotnie oddziaływa pogląd, że woal pieniężny nie jest tak istotny, jakby mogło się wydawać, częściowo zaś inną okolicznością, mianowicie rozpatruje się jedynie pewien typ gospodarki planowej, mianowicie totalnej o systemie pieniężnym niezwiązanym oraz o cenach różniczkowanych. Wydaje się, że gospodarkę planową należy rozpatrywać szerzej, biorąc pod uwagę przede wszystkim wypadki, kiedy to gospodarka ta prowadzi wymianę międzypaństwową, jeśli chodzi o stronę pieniężną, poprzez system pieniężny związany, który może być nawet międzynarodowy.

Nim przystąpię do przedstawienia właściwego tematu artykułu, chciałbym w sposób ogólny przedstawić znaczenie i rolę systemu pieniężnego i bankowego w ustroju całkowicie lub częściowo wolnego przedsiębrania.

2. *Polityka pieniężna w poszczególnych systemach.*

Systemy pieniężne, jakie istniały i istnieją, zawierają się między dwoma krańcowymi systemami: 1) całkowicie automatycznie funkcjonującymi, 2) całkowicie manipulowanymi. System pieniężny całkowicie automatycznie funkcjonujący właściwie nigdy nie istniał, stanowi on koncepcję, która ma za zadanie przedstawienie problemu w sposób jasny i przejrzysty od strony teoretycznej. Wypadki systemów pieniężnych całkowicie manipulowanych łatwiej można znaleźć, niemniej jednak system pieniężny, który można uważać za całkowicie manipulowany, zawiera w sobie również i elementy automatyzmu.

Rola banków w gospodarce o wolnym przedsiębraniu zależy w dużym stopniu od tego, z jakim systemem pieniężnym mamy do czynienia. Gdy istnieje system pieniężny funkcjonujący automatycznie, wówczas rola banków jest ograniczona, sprowadza się ona do korygowania pewnych niedociągnięć, natomiast przy systemie pieniężnym manipulowanym banki odgrywają bardzo istotną rolę jako narzędzie manipulowania pieniężnego. Ta ro-

la wynika i jest narzucona przez istotną funkcję banków, t. j. tworzenie pieniądza gotówkowego i bankowego. O ile przy automatycznym systemie pieniężnym banki nie mogą tworzyć pieniądza w nieograniczonych rozmiarach, ilość pieniądza w kraju jest ustalana na podstawie mechanizmu, funkcjonującego niezależnie od decyzji poszczególnych krajowych władz pieniężnych, o tyle przy systemie pieniężnym manipulowanym system bankowy musi działać na podstawie różnych wytycznych, wskazań i sprawdzianów, które nie zawsze można ująć kategoriami ilościowymi, należą one raczej do kategoryj jakościowych.

W systemach, które omawiamy, banki krajowe z bankiem centralnym na czele ponoszą wielką odpowiedzialność za kształtowanie się stosunków w dziedzinie cen, kosztów i kursów walutowych, one oddziaływują na rozmiary, a nawet formy dokonywanych oszczędności, na funkcjonowanie i rozwój gospodarczy kraju, na przebieg i wyznaczanie konjunktury gospodarczej. Im bardziej kierownicy banków są świadomi swojej roli, znaczenia i odpowiedzialności, im wyżej stoją jako bankierzy publiczni pod względem wykształcenia fachowego, znajomości stosunków gospodarczych w kraju i za granicą, tym lepiej mogą spełniać swoje obowiązki, tym mniej reprezentują interesy udziałowców czy też akcjonariuszów banku, albo grupy przemysłu, z jakim są związani, tym ogólniej i wszechstronniej prowadzą nie operacje, ale politykę banku.

Historia ostatnich lat przedwojennych i wojennych wykazuje ewolucję banków i bankierów w kierunku, który przedstawiliśmy. Nic też dziwnego, że w wielu wypadkach kierownikami wielkich banków są nie zręczni finansiści, ale ekonomiści, którzy szeroko ujmują swoje obowiązki i rozumieją rolę banków na tle całokształtu mechanizmu gospodarki państwowej i międzypaństwowej.

Należy podkreślić, że system pieniężny i bankowy w pewnym sensie musi odpowiadać istniejącemu typowi gospodarki. Gospodarce liberalnej, względnie gospodarce interwencjonistycznej odpowiada typ banku, którego działalność nie jest skrępowana zbyt daleko idącymi zarządzeniami administracyjnymi. Ten typ banku coraz bardziej zanika, w miarę jak państwo swoją kontrolą obejmuje coraz liczniejsze dziedziny gospodarcze. Z chwilą zaś, gdy następowała etatyzacja wielu przedsiębiorstw o znaczeniu kluczowym, banki były poddawane pod ścisłą kontrolę państwa, zostawały one zetatyzowane.

3. Przesłanki wyznaczające typ gospodarki planowej.

Obecnie, jeśli chodzi o koncepcję polityczno-gospodarczą, coraz bardziej zyskuje prawo obywatelstwa koncepcja planowania i planu gospodarczego. Przez planowanie gospodarcze będziemy rozumieli politykę gospodarczą, zgodnie z którą cała działalność gospodrcza, czy też jej część, posiadająca ważne znaczenie, rozwija się i jest prowadzona według z góry ułożonego planu gospodarczego. Nie ma i nie może być jednego typu gospodarki planowej, przede wszystkim ze względu na następujące okoliczności, które mają istotne znaczenie i dla prowadzonej polityki pieniężnej i istniejącego systemu bankowego:

1) zakres planu gospodarczego, t. zn. czy planem gospodarczym jest objęta cała gospodarka, czy też jej część, czy dotyczy on tylko produkcji, czy też produkcji i konsumcji,

2) wielkość terytorium, na którym dany plan gospodarczy jest realizowany; im większe jest dane terytorium, tym większe są możliwości realizowania planów gospodarczych, im dane terytorium gospodarcze jest mniejsze, tym na większe napotyka się trudności i opory przy realizacji totalnego, nieelastycznego planu gospodarczego, ponieważ tym większa jest zależność i związanie gospodarcze danej terytorialnej jednostki gospodarczej z innymi jednostkami gospodarczymi,

3) stopień związania danej terytorialnej jednostki gospodarczej z innymi jednostkami, bądź to na skutek zależności od dostawy surowców, bądź też na skutek konieczności zbywania części produkcji poza terytorialną jednostką gospodarczą, objętą planem, bądź też na skutek dobrowolnego związania się z innymi państwami poprzez współpracę gospodarczą, w szczególności pieniężną, ustaloną na drodze umów i wzajemnych porozumień,

4) ogólne wytyczne i cele planu gospodarczego: czy chodzi o wzmożenie produkcji, celem możliwie najpełniejszego zaspokojenia potrzeb szerokich mas, przy możliwie najniższych kosztach, czy o zdobycie t. zw. niezależności gospodarczej na wypadek konfliktu politycznego, czy też innego, albo też o dorównanie innym państwom pod względem rozwoju gospodarczego i wyrównanie przewagi przemysło-

wej innych państw. Te wytyczne i cele mogą decydować o stopniu bezwzględności przy realizowaniu planów,

5) przyzwyczajenia, skłonności i mentalność ludności danego terytorium, na którym plan gospodarczy ma być realizowany. Plan totalny może wymagać dla swej realizacji zniesienia względnie ograniczenia swobody wyboru zawodu i pracy. W pewnych środowiskach i warunkach ograniczenie tej swobody jest dosyć trudne do przeprowadzena, względne jest związane z trudnościami, które powodują podniesienie kosztów realizacji planu gospodarczego i zaspakajanie potrzeb, czy też prowadzenie produkcji przy stosunkowo wyższych kosztach.

4. Typy gospodarki planowej.

Ze względu przede wszystkim na pięć wyżej omówionych okoliczności możemy podać różne odmiany gospodarki planowej, które można by ująć w sposób następujący (odmiany te mają znaczenie i z punktu widzenia rodzaju prowadzonej odpowiedniej polityki pieniężnej i bankowej):

1) gospodarka totalna planowa, cała działalność gospodarcza w kraju jest planowana (a więc produkcja, konsumcja i oszczędności zarówno co do rozmiarów globalnych, jako też co do składu).

Przy tego rodzaju planowaniu ceny mogą być jednolite albo różniczkowane. System pieniężny może być niezwiązany, przy czym kursy walutowe są jednolite albo różniczkowane. Można sobie wyobrazić system pieniężny związany, w tym wypadku kursy walutowe byłyby jednolite (oczywiście i ceny byłyby jednolite).

System pieniężny niezwiązany eliminuje zakłócenia od strony pieniężnej, tj. od strony cen, które w kraju kształtują się niezależnie od cen zagranicznych. Jest to osiągalne przy pomocy różnych metod, między innymi np. na drodze jednostronnego niezależnego reglamentowanego clearingu z zagranicą [1]).

Gospodarka totalnie planowa jest możliwa, gdy, jak to podkreśliliśmy, terytorium, na którym jest prowadzona, jest na tyle duże, że stanowi w pewnym stopniu niezależny pod względem gospodarczym obszar, wymiana gospodarcza z zagranicą osiąga stopniowo nieznaczny procent całkowitej wymiany i produkcji danego kraju, tak więc system pieniężny niezależny ma szanse utrzymywania się, równocześnie dane terytorium pod względem gospodarczym jest stosunkowo słabo związane z zagranicą zarówno faktycznie jako też więzami współpracy opartej na zasadzie umów i porozumień. Naczelną zasadą tej gospodarki w okresie początkowym realizacji planu zazwyczaj jest osiągnięcie możliwie pełnego zatrudnienia i rozwoju gospodarczego oraz wyzyskanie zasobów gospodarczych, natomiast na drugim planie stoi kwestia możliwie najpełniejszego i najlepszego zaspokojenia potrzeb konsumcyjnych. Tak więc, przynajmniej w okresie początkowym, planowana jest produkcja i konsumcja, a oszczędności są dokonywane najczęściej w sposób przymusowy, aby stworzyć jak największą nadwyżkę produkcji nad konsumcją celem dokonywania dużych inwestycji gospodarczych.

2) gospodarka częściowo planowana; planem gospodrczym jest objęta jedynie część gospodarki krajowej, natomiast inna część jest wolna; wprawdzie znajduje się ona w zasięgu planu gospodarczego, nie mniej jednak są tutaj możliwe przesunięcia, wynikające z decyzji poszczególnych producentów oraz ze skłonności i decyzji poszczególnych konsumentów. Czynnik cen odgrywa w wolnej części gospodarki krajowej o wiele większą rolę (jeśli nie decydującą) w porównaniu z tą częścią gospodarki, która jest prowadzona wyłącznie i jedynie na podstawie planu gospodarczego. Ten typ gospodarki można by podzielić na dwie podkategorie, a mianowicie gospodarka o jednolitych i różniczkowanych cenach. Tutaj nie będziemy omawiali korzystnych i niekorzystnych stron każdej z tej podkategorii systemu.

System pieniężny może być niezależny tak, jak go przedstawiliśmy przy opisywaniu gospodarki totalnie planowanej, albo też związany z zagranicznymi systemami pieniężnymi poprzez sztywne kursy walutowe. W tym ostatnim wypadku gospodarka planowa napotyka przy swej realizacji na dodatkowe przeszkody i trudności, ponieważ zaburzenia gospodarcze w postaci zmian cen przychodzą z zewnątrz do gospodarki planowej i powodują, że plany gospodarcze muszą być częściowo modyfikowane w trakcie realizacji.

Gospodarka planowa tego typu, zwłaszcza gdy ceny są jednolite, a kursy walutowe sztywne, nie może polegać w swym funkcjonowaniu jedynie na dobrze opracowanym planie i spraw-

---

[1]) Porównaj mój artykuł na ten temat w „Wiadomościach Narodowego Banku Polskiego" Nr 8, Łódź 1946 p. t. „Systemy regulowania zap.at międzynarodowych w dzisiejszej rzeczywistości"..

nej jego administracji, musi posługiwać się narzędziami polityki pieniężnej, jakie pozostają do dyspozycji władzy pieniężnej, w szczególności centralnego banku krajowego.

Tak więc schematycznie przedstawiając różne typy gospodarki planowej z punktu widzenia zakresu (totalnie lub częściowo planowana), cen (różniczkowane lub jednolite) i systemu pieniężnego, a co za tym idzie i kursów walutowych (system pieniężny niezwiązany lub związany, kursy walutowe różniczkowane lub jednolite), damy następującą klasyfikację gospodarek planowych:

Typ gospodarki planowej	Zakres planowania	System pieniężny	Ceny	Kursy walutowe
Ia	totalna	niezwiązany	różniczkowane	różniczkowane
Ib	totalna	niezwiązany	jednolite	jednolite
Ic	totalna	związany	jednolite	jednolite
IIa	częściowa	niezwiązany	różniczkowane	różniczkowane
IIb	częściowa	niezwiązany	jednolite	jednolite
IIc	częściowa	związany	jednolite	jednolite

Podkreślamy jeszcze raz, że daliśmy podział gospodarek planowych z punktu widzenia cech, które są istotne dla różnych rodzajów polityki pieniężnej i systemów bankowych. Podział nasz, na podstawie wyżej przyjętych kryterjów, możnaby dalej różniczkować, wydaje się to jednak niecelowe.

5. *Typy gospodarki totalnie planowanej a rola polityki pieniężnej i bankowej.*

Przy gospodarce totalnie planowej, w której system pieniężny jest niezwiązany, ceny i kursy walutowe różniczkowane (typ Ia), rola polityki pieniężnej i bankowej, tak, jak ją zazwyczaj przedstawia się w podręcznikach polityki pieniężnej i bankowej, jest bardzo ograniczona. Na skutek uniezależnienia systemu pieniężnego krajowego od systemów zagranicznych zaburzenia przychodzące zzewnątrz a dotyczące zwłaszcza cen, są eliminowane, od tej strony planowanie nie doznaje trudności. Równocześnie odpada zadanie krajowej władzy pieniężnej wyznaczenia kursów walutowych, jest ono dokonywane przy pomocy okólnych metod o charakterze administracyjnym na drodze wyznaczania cen towarów importowanych i eksportowanych.

Jeśli chodzi o wyznaczenie krajowej siły nabywczej pieniądza, to i pod tym względem zadanie krajowej władzy pieniężnej jest inne. Równowaga między strumieniem dóbr i usług, a strumieniem pieniądza może być przywracana przede wszystkim na drodze manipulowania cenami, w stopniu o wiele mniejszym na drodze zabiegów o charakterze deflacyjnym i inflacyjnym (przeprowadzonych poprzez system pieniężny i bankowy). Jeśli te zabiegi są stosowane, mają one charakter operacyj skarbowych (zmienianie wysokości pobieranych podatków, emisja pożyczek państwowych dobrowolnych lub przymusowych); albo manipulowania płacami albo też pośredniego zmieniania wysokości pensji przez dokonywanie oszczędności przymusowych, w mniejszym stopniu są stosowane operacje bankowe (restrykcje kredytowe), w żadnym bądź razie nie wchodzi w grę operowanie stopą procentową, której znaczenie w tym wypadku jest minimalne. Rola krajowego banku centralnego oraz innych banków krajowych przenosi się z terenu bankowego w rozumieniu „staromodnym" na teren administracyjny (kontrolowanie przedsiębiorstw kredytowanych) oraz sprowadza się do czuwania nad tym, by była utrzymywana równowaga między strumieniem dóbr i usług a strumieniem pieniądza. System bankowy z krajowym bankiem centralnym na czele ma za zadanie sygnalizowanie objawów zakłócenia tej równowagi, nim one wystąpią w całej pełni (czarny rynek przybierający bardzo na znaczeniu, przesunięcia dóbr z oficjalnych dróg sprzedaży na drogi nieoficjalne itp.).

W systemie gospodarki planowej typu Ia zazwyczaj jest szeroko stosowany pieniądz bankowy, przede wszystkim dzięki temu, że umożliwia kontrolę finansową przedsiębiorstw; pieniądz gotówkowy jest używany jedynie do tych zapłat, których nie można dokonywać przy pomocy pieniądza bankowego (płace, drobne wydatki). Dzięki rozpowszechnieniu pieniądza bankowego uniemożliwia się, względnie utrudnia się występowanie zjawiska potencjalnej inflacji, tj. nagromadzenia pieniądza gotówkowego w rękach jednostek nieprodukujących, któ-

ry to pieniądz, rzucony nagle w dużej ilości na rynek, może spowodować zaburzenia rynkowe w postaci zwyżki cen.

Ponieważ narzędzia polityki bankowej, którymi posługuje się system bankowy z bankiem centralnym na czele, w systemie gospodarki względnie wolnej nie odgrywają poważniejszej roli, tym bardziej zdyscyplinowana, wzorowa i poprawna musi być gospodarka finansowa rządu, aby plan gospodarczy totalny był całkowicie wykonany. Przede wszystkim skarb musi stale rozporządzać dużymi nadwyżkami skarbowymi, ponadto musi dysponować dodatkowymi znacznymi źródłami wpływów skarbowych, w szczególności podatkowych, czy też innych (np. w postaci zwiększonych wpływów przez podniesienie cen), aby móc skutecznie oddziaływać deflacyjnie, gdy równowaga między strumieniem dóbr i usług a strumieniem pieniądza jest zakłócona. Nie omawiam tutaj oddziaływania inflacyjnego w wypadku występownia odwrotnej nierównowagi, jako że to oddziaływanie jest o wiele łatwiejsze do przeprowadzenia. Nawiasem tutaj wspomnę, że temu typowi gospodarki najbardziej odpowiadają rozważania prof. dr. W. Trąmpczyńskiego podane w jego artykule pt. „Uwagi o roli banków w gospodarce planowej"[2]).

Przy istnieniu gospodarki planowej typu Ib, w zasadzie polityka pieniężna i system bankowy działa w taki sam sposób, co przy typie Ia. Różnica między typem Ia a Ib właściwie polega na podstawach kalkulacyjnych; ponieważ istnieje jednolity poziom cen i jednolite kursy walutowe, zadania władzy planującej są równocześnie łatwiejsze i trudniejsze: łatwiejsze, jeśli chodzi o podstawy kalkulacyjne i administracyjne, oraz trudniejsze, jeśli chodzi o usuwanie nierównowagi i niedostosowań gospodarczych.

Typ Ic gospodarki planowej rozpatrujemy jedynie dla celów dyskusyjnych, wydaje się, że dotychczas nie odgrywał on w życiu poważniejszej roli; z chwilą gdy międzynarodowe systemy pieniężne rozszerzą się na pewne typy gospodarki planowej, wówczas będzie on posiadał znaczenie praktyczne.

Typ gospodarki planowej totalnej o systemie pieniężnym związanym, a w dalszej konsekwencji o jednolitych cenach i jednolitych kursach walutowych, mógłby być wprowadzony przez państwo planujące wtedy, gdy korzyści całkowitego włączenia tej gospodarki do gospodarki światowej byłyby tak dodatnio oceniane, że przewyższyłyby one ewentualne niekorzyści izolacji gospodarczej. Być może działalność Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego skłoni niektóre państwa planujące do wprowadzenia tego typu gospodarki planowej.

Gospodarka planowa typu Ic jest narażona na zaburzenia, wynikające z oddziaływania innych gospodarek. Z tego też względu w gospodarce planowej typu Ic muszą być stosowane narzędzia polityki pieniężnej przedstawione wyżej oraz metody stosowane w gospodarce planowej typu Ib z tym jednak, że ważną rolę odgrywają posunięcia skarbowe (podatki, daniny, pożyczki), natomiast o wiele mniejszą rolę manipulowania cenami, przy tym powyższe manipulowanie musi być dokonywne odnośnie cen niezasadniczych produktów. W gospodarce planowej typu Ic musi być stosowanych wiele bodźców i posunięć o charakterze interwencjonistycznym, bankowo-pieniężnym; gospodarka ta zbliża się pod względem swej istoty do gospodarki interwencjonistycznej.

W tej gospodarce czynnik oddziaływania i decyzji indywidualnej ze strony publiczności prawdopodobnie będzie odgrywał większą rolę niż w gospodarkach typu Ia i Ib ze względu na łączność z gospodarstwem światowym i niewielki stopień izolacji gospodarczej szeroko rozumianej. Zakres swobodnych decyzji ze strony publiczności będzie zależał od mentalności kierownictwa gospodarczego i od ułożenia się współpracy z „zagranicą".

W związku z systemem pieniężnym związanym chciałbym uczynić kilka uwag. Związanie to wyraża się przede wszystkim w kursach walutowych oraz w jednolitych cenach. W rezultacie istnieje łączność między cenami krajowymi a cenami międzynarodowymi, czy też rynku światowego, ceny krajowe kształtują się pod wpływem cen międzynarodowych, odwrotnie ceny krajowe oddziaływują na kształtowanie się cen międzynarodowych odpowiednio do znaczenia i roli danej gospodarki krajowej. Mówiąc o cenach krajowych, należy mieć na myśli ceny zasadniczych surowców i fabrykatów, natomiast ceny niezasadniczych produktów mogą kształtować się dosyć niezależnie od cen światowych a manipulowanie nimi może służyć do usuwania nierównowagi między strumieniem dóbr i usług a strumieniem pieniądza.

[2]) „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego", Nr 8. Sierpień 1946.

System pieniężny związany nie wyklucza stosowania reglamentacji zapłat międzypaństwowych, co najmnej stosowania kontroli obrotu kapitałowego. Należy przypuszczać, że swoboda dokonywania zapłat międzypaństwowych w sensie, w jakim była ona rozumiana przy walucie złotej, nie będzie istniała.

Tak więc system pieniężny związany przy gospodarce planowej będzie manipulowany, tzn., że władza pieniężna będzie utrzymywała równowagę między strukturą cen krajowych a strukturą cen międzynarodowych na drodze posunięć deflacyjnych i inflacyjnych, a być może w większym stopniu na drodze manipulowania kursami walutowymi.

Gospodarka planowa z systemem pieniężnym związnym nie będzie mogła współpracować sprawnie bez międzynarodowej kooperacji gospodarczej, która między innymi będzie miała za zdanie usuwanie i zapobieganie gwałtownym zmianom cen zasadniczych surowców. Wydaje się, że taka kooperacja jest istotnym warunkiem włączenia gospodarki planowej poprzez pieniężny system do gospodarki światowej.

6. *Typy gospodarki częściowo planowej a rola polityki pieniężnej i bankowej.*

Teraz przejdziemy do rozpatrzenia polityki pieniężnej i systemu bankowego w systemie gospodarki częściowo planowej.

W gospodarce takiej część gospodarki jest prowadzona na podstawie planu gospodarczego, część zaś jest wolna w tym sensie, że działalność gospodarcza tej części jest prowadzona na podstawie wolnych decyzji. Na decyzje te władze gospodarcze krajowe mogą oddziaływać na drodze zmian i przesunięć zwłaszcza podatkowych, oraz na drodze zmian i decyzji, mających swoje źródło w planowej części gospodarki. W każdym bądź razie, z jednej strony planowana część gospodarki musi brać pod uwagę te zmiany, jakie odbywają się w części wolnej gospodarki, z drugiej zaś strony władza gospodarcza i pieniężna musi oddziaływać na odpowiednie kształtowanie się wolnej części gospodarki przy pomocy zarządzeń i posunięć o charakterze interwencjonistycznym. W gospodarce częściowo planowej typu IIa i IIb polityka pieniężna i bankowa musi być prowadzona jak w gospodarce typu Ia i Ib, oraz jak w gospodarce typu wolnego i interwencjonistycznego. Odpowiednio do relatywnych rozmiarów wolnej i planowej części gospodarki będą stosowane różne narzędzia polityki pieniężnej, jak polityka kontyngentowania kredytów, rynku otwartego, wyznaczania rezerwy kasowej krajowych banków niecentralnych itp. Trudno jest z góry powiedzieć, jak polityka pieniężna i bankowa w gospodarce tego typu będzie funkcjonowała, zależy ona w dużym stopniu od stosunku planowej części do wolnej części gospodarki oraz od stopnia swobody, jaki będzie rzeczywiście pozostawiony nieplanowemu sektorowi gospodarki.

Jeśli chodzi o typ IIc, dochodzi dodatkowe skomplikowanie w postaci związania się gospodarki planowej z międzynarodowym systemem pieniężnym oraz z międzynarodową gospodarką. Uwagi, jakie uczyniliśmy przy omawianiu gospodarki Ia, mają zastosowanie i do obecnych rozważań.

Na zakończenie należy uczynić kilka uwag o charakterze ogólnym. Nasze rozważania mają charakter teoretyczny w tym sensie, że jako skończony, już funkcjonujący w życiu typ gospodarki planowej jest znany jedynie typ gospodarki oznaczony przez nas jako Ią. Natomiast inne typy są albo in statu nascendi albo też są przedstawione jako pewne wypadki możliwe, których realizacja zależy z jednej strony od przeprowadzenia pewnych zmian o charakterze ogólnym, w pewnym sensie międzynarodowym, jak zorganizowanie trwałej międzynarodowej kooperacji gospodarczej, wytworzenie się typu międzynarodowego systemu pieniężnego na tyle elastycznego, by mógł on funkcjonować zarówno w gospodarce wolnej, jako też kontrolowanej, interwencjonistycznej i planowanej, oraz zwycięzenia pewnej mentalności współpracy międzynarodowej nietylko gospodarczej, ale i politycznej. Jest rzeczą oczywistą, że zorganizowanie takiej współpracy międzynarodowej szeroko rozumianej jest conditio sine qua non istnienia gospodarki planowej typu Ic i IIc.

Jeśli chodzi o gospodarkę częściową planową, to możliwości jej istnienia zagraża to samo niebezpieczeństwo, jakie zagraża utrzymaniu umiarkowanej reglamentacji zapłat międzypaństwowych. Istnienie wolnej części gospodarki utrudnia planowanie, wiele wysiłków planujących jest zużytych pozornie na bezużyteczne oddziaływanie na wolną część gospodarki w takim kierunku, by ją skoordynować z planową częścią gospodarki. W rezultacie będą występowały tendencje, by możliwie najbardziej ograniczyć wolną część gospodarki.

Tej tendencji może zapobiec świadomość, że wolna część gospodarki spełnia ważne zadania w zakresie produkowania tych dóbr i usług, których planowana część gospodarki nie może wytwarzać tak, by zaspakajać potrzeby konsumentów najtaniej i najlepiej, względnie że planowaniem nie można objąć całej działalności gospodarczej, często znajdującej się na pograniczu artyzmu, czy też pracy, na której piętno indywidualizmu jest silnie wyciśnięte.

Trudno w tym artykule dać zbyt szczegółowe rozważania na temat polityki pieniężnej i bankowej w gospodarce planowej z tego względu, że rozważania te mają charakter abstrakcyjny, natomiast nie stanowią przedstawienia systemów, które dostatecznie już wykształciły się i mogą być badane jako fakty konkretne.

7. *Uwagi końcowe.*

W związku z tematem artykułu chciałbym na marginesie powiedzieć kilka słów na temat systemów pieniężnych i bankowych oraz polityki pieniężnej, które w dzisiejszych warunkach wydają się posiadać charakter historyczny. Rozpatrywanie międzynarodowych systemów pieniężnych oraz polityki pieniężnej i bankowej na tle gospodarki planowej nie może być zadawalająco dokonane bez znajomości instytucji pieniężnych z okresu przed 1939 r., a nawet sprzed roku 1914; niewątpliwie taka znajomość może przyczynić się w znacznym stopniu do zrozumienia tej ekonomiki pieniądza, jaka obecnie się kształtuje, a nawet więcej, może oddać poważne usługi dla jej odpowiedniego, celowego i bardziej właściwego formowania. Istnieje zrozumiała i naturalna skłonność tworzenia wszystkiego od nowa w okresie wielkich przemian gospodarczych i politycznych. Nie należy jednak zapominać, że w wielu wypadkach tworzenie to, zwłaszcza w dziedzinie pieniężnej, dotyczy częściej form niż treści. Jeśli znajomość pieniądza i polityki pieniężnej dotyczy treści, a nie formy, to ona oddaje duże usługi przy konstruowaniu nowych systemów gospodarczych, które tym łatwiej i szybciej można zbudować, im bardziej opierają się na wynikach teorii i doświadczeniach z konkretnymi systemami pieniężnymi, których funkcjonowanie jest zbadane i skontrolowane. W żadnym wypadku skłonność i decyzje reorganizacji i reformowania nie powinny wykluczać korzystania z doświadczeń i wyników, które niejednokrotnie były osiągnięte przy dużych ofiarach i kosztach.

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

W m. grudniu 1946 r. ogłoszone zostały następujące ważniejsze dekrety i rozporządzenia z zakresu finansowo-gospodarczego.

1. Dekret z dn. 26 listopada 1946 r. o kredytach dodatkowych w budżecie na okres od dn. 1.IV. do 31.XII. 1946 r. — (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 372).

W myśl powyższego dekretu wydatki ustalone w budżecie na okres od 1.IV. do 31.XII. 1946 r. zostały zwiększone: w grupie A (Administracja) o łączną kwotę 753.218.617 zł oraz w grupie B (przedsiębiorstwa i zakłady) o łączną kwotę 46.756.851 zł. Po stronie dochodów zwiększone zostały wpłaty przedsiębiorstw i zakładów w grupie B o kwotę 32.569.275 zł. Pozostałe wydatki nie pokryte z dochodów, zostały pokryte z operacyj kredytowych, do których dokonywania został upoważniony Minister Skarbu.

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 16 listopada 1946 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Ziem Odzyskanych i Skarbu o zmianie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dn. 11 lipca 1946 r. w sprawie zbywania niektórych ruchomości opuszczonych i poniemieckich — (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 383).

Nowela powyższa dotyczy zmiany postanowień §§ 5, 8, 10 i 23 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dn. 11 lipca 1946 r. i z dn. 27 sierpnia 1946 roku.

3. Rozporządzenie Ministrów: Przemysłu oraz Aprowizacji i Handlu z dnia 30 październik 1946 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych w sprawie wykonania ustawy z dn. 3 stycznia 1946 r. o zakładaniu nowych przedsiębiorstw i popieraniu inicjatywy prywatnej w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 385).

Powołane rozporządzenie wykonawcze przewiduje, iż wniosek o wydanie zaświadczenia, iż nowo zakładane przedsiębiorswo nie należy do kategorii przedsiębiorstw, podlegających przejęciu przez Państwo, albo wymagających

koncesji należy składać władzom przemysłowym drugiej instancji właściwej ze względu na miejsce położenia przedsiębiorstwa. We wniosku tym trzeba wymienić nazwę i przedmiot przedsiębiorstwa oraz miejsce jego położenia. Władza przemysłowa drugiej instancji wydaje w terminie dwutygodniowym od daty złożenia wniosku żądane zaświadczenie, podając w jego treści nazwę i przedmiot przedsiębiorstwa, miejsce jego położenia oraz w przypadku, gdy chodzi o przedsiębiorstwa wymagające koncesji maksymalną wysokość normy produkcyjnej odnośnego przedsiębiorstwa. W razie niezałatwienia wniosku w powyższym terminie dwutygodniowym, zainteresowany może żądać przekazania sprawy do właściwego Ministra w trybie art. 70 rozporządzenia Prezydenta R. P. o postępowaniu administracyjnym z dn. 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341).

4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 28 listopada 1946 r. o sposobie dopełnienia rejestracji w wykonaniu dekretu z dn. 8 stycznia 1946 r. o rejestracji i o obowiązku pracy (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 388). Oczekiwane oddawna rozporządzenie wykonawcze przewiduje, iż Urząd Zatrudnienia władny jest wzywać do rejestracji osoby obowiązane do zarejestrowania się w drodze publicznych obwieszczeń. Zgłoszenie się do rejestracji winno być dokonywane przez osobiste stawiennictwo w Urzędzie Zatrudnienia. Droga zgłoszenia pisemnego może być dopuszczona jedynie w drodze wyjątku. Każdy zgłaszający się do rejestracji rejestrowany jest na oddzielnej karcie rejestracyjnej, przy czym rejestrujący się obowiązany jest udowodnić posiadane kwalifikacje i przedstawić posiadane świadectwa z dotychczasowej pracy. Po zarejestrowaniu się zarejestrowany otrzymuje zaświadczenie, które służy mu jako dowód dopełnienia obowiązku nałożonego nań przez dekret z dn. 8 stycznia 1946 r.

5. Dekret z dn. 6 grudnia 1946 r. o przekazywaniu przez Państwo mienia nierolniczego na obszarze Ziem Odzyskanych i wolnego miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 389). Dekret przewiduje tryb postępowania przy przekazywaniu osobom fizycznym i osobom prawnym prawa publicznego i prywatnego mienia znajdującego się na obszarze Ziem Odzyskanych, a stanowiącego własność Państwa, z wyjątkiem nieruchomości rolnych oraz innych wymienionych w artykule 2 tego dekretu. Omawiane przekazywanie mienia nastąpić może bądź to w drodze sprzedaży, bądź to w drodze dzierżawy.

Rozdział drugi cytowanego dekretu reguluje zakres osób, mogących się ubiegać o nabycie lub dzierżawę, sposób ustalenia ceny sprzedażnej, lub wysokość czynszów dzierżawnych. Władzami właściwymi do orzekania w sprawach, dotyczących przekazywania rzeczonego mienia są: Główna Komisja Klasyfikacyjno-Szacunkowa, Wojewódzka Komisja Klasyfikacyjno-Szacunkowa, Komisja Osadnictwa Nierolniczego i Odwoławcza Komisja Osodnictwa Nierolniczego.

Rozdział czwarty cytowanego dekretu reguluje sposób i skutki przekazywania mienia, przyczem nowością tu jest, iż dla ważności umowy sprzedaży nie jest wymagane zachowanie formy notarialnej, wbrew dotychczasowym przepisom.

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 listopada 1946 r. o trybie postępowania przy przekazywaniu samorządom terytorialnym oraz organizacjom spółdzielczym przedsiębiorstw przejętych na własność Państwa (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 390). Na zasadzie powyższego rozporządzenia powołany zostaje komitet złożony z przedstawicieli centralnych władz państwowych, spółdzielczości, samorządu terytorialngo, C. K. Z. Z. i Związku Samopomocy Chłopskiej, którego zadaniem jest przedstawianie Radzie Ministrów wniosków w przedmiocie przekazywania przedsiębiorstw przejętych na własność państwa organizacjom spółdzielczym i samorządowi terytorialnemu. Komitet ma działać przy Centralnym Urzędzie Planowania i w ramach jego budżetu. Opracowane przez komitet wnioski składane być mają za pośrednictwem C. U. P-u Radzie Ministrów i zawierać mają dokładne oznaczenie i opis przedsiębiorstwa, wskazanie samorządu lub spółdzielni, którym przekazanie przedsiębiorstwa komitet uważa za celowe, uzasadnienie wniosku, sprecyzowanie czy przekazanie ma nastąpić na własność, czy też tylko do użytkowania oraz warunki przekazania. Właściwe przekazanie przedsiębiorstwa następuje na podstawie uchwały Rady Ministrów. Przedsiębiorstwo przekazuje się w stanie, w jakim zostało przejęte na własność państwa, według protokółu zdawczo-odbiorczego, ze zmianami wynikłymi w międzyczasie w związku z konieczną działalnością przedsiębiorstwa.

Wspomniana uchwała Rady Ministrów wraz z odnośnym zarządzeniem właściwego ministra,

któremu zostaje poruczone wykonanie uchwały, stanowią tytuł do ujawnienia w rejestrach handlowych, lub innych rejestrach publicznych, przekazania przedsiębiorstwa na własność, lub do użytkowania.

7. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 12 grudnia 1946 r. o ustaleniu kwoty Premiowej Pożyczki Odbudowy Kraju 1946 r. i planu jej umorzenia oraz o ustaleniu ilości i wysokości premii (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 393). Kwota P. P. O. K. została ustalona na 4 i pół miliarda złotych. Pożyczka podlega umorzeniu do dn. 15 kwietnia 1969 r. w ratach półrocznych. Plan umorzenia oraz ilość i wysokość premii podane zostały w załącznikach do tego rozporządzenia.

8. Dekret z dn. 20 grudnia 1946 r. o zmianie ustawy z dn. 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 72, poz. 394). Dekretem powyższym zostały znowelizowane przepisy ustępu 6 art. 3-go oraz art. 8 ustawy z dn. 3 stycznia 1946 r. Na zasadzie tych przepisów dotychczasowy termin wszczęcia postępowania o przejęcie danego przedsiębiorstwa na własność państwa i zwolnienie od zarządu państwowego został przesunięty do dn. 31 marca 1947 roku.

Nakładem „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“ ukazały się następujące wydawnictwa i są do nabycia we wszystkich księgarniach:

I.

Dr M. R. WYCZAŁKOWSKI

INSTYTUCJE GOSPODARCZE NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Rada Gospodarcza i Społeczna Organizacji Narodów Zjednoczonych. Międzynarodowa Organizacja Żywnościowa i Rolnicza. Międzynarodowy Fundusz Monetarny. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju — Projekty porozumienia w zakresie handlu międzynarodowego. — 1946 r. Str. 64. —

Skład Główny: Trzaska, Evert i Michalski, Warszawa, ul. Marszałkowska nr 51.

II

Dr JÓZEF ŚWIDROWSKI

ISTOTA I SPOSOBY DOKONYWANIA ZAPŁAT MIĘDZYPAŃSTWOWYCH

1946 r. Str. 146.

Skład Główny Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik“ Łódź, Piotrkowska 147.

III.

Dr KAZIMIERZ SECOMSKI

PODSTAWY POLITYKI INWESTYCYJNEJ

1946 r. Cz. I, II, III.

Skład Główny Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik“, Warszawa, ul. Srebrna 12.

IV.

TADEUSZ DIETRICH

„ELEMENTY POLITYKI FINANSOWEJ POLSKI WSPÓŁCZESNEJ“

1947 r. Str. 71.

Skład Główny Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik“, Warszawa, ul. Srebrna 12.

Cena numeru zł 40.— Prenumerata kwartalna zł 105.—, półroczna zł 210.—, roczna zł 420.—. Wpłaty przekazami pocztowymi, lub w instytucjach bankowych na rachunek żyrowy **„Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“** w Wydziale Zagranicznym N. B. P. w Warszawie oraz w Urzędach Pocztowych na P. K. O. na konto N. B. P. Nr VII 3122. W treści przekazu pocztowego, bankowego lub na P. K. O. należy podać: „Wiadomości N. B. P.“, prenumerata (kwartalna, półroczna, roczna) oraz nazwisko i adres prenumeratora.

Wydawca: **Narodowy Bank Polski.**

Redakcja i Administracja: **Narodowy Bank Polski,** Wydział Ekonomiczny. Warszawa, Fredry 6.

Drukarnia Państwowa Nr 1 w Warszawie. Zam. 1719 B-30308